

شەھەری براکوژی و پاوانخوازی و فرماندە شکرەیی بەرهەمی خەباتی چە کەداریین!.. شەڕکە کرمانج

لەم زنجیرە بابەتە کە تەواوە سەرکێشکانی خەباتی چە کەدارییە تائەستا باسمان لە ژمارەیک دەرکەوت و بەرئەنجامی نەرێنی کردوو. لە بەشی یەکەم پەرەگەریمان لەسەر ئێوە کرد کە خەباتی چە کەداریی و دەرکات بزووتنە و کوردستانیێکان پشت بە داگیرکەرانی کوردستان بەستن و جێ و ئاراستەی بزووتنە و کەش لە دەرست بدەن. لە بەشی دووەم باسمان لە خەباتی چە کەداریی کرد وەک شەهوازەکی باوەنە ماو لە خەباتدا، لەوەدا جەختمان لەسەر ئێوە کرد و کە لە سەد سالی ڕابردوودا، خەباتی چە کەداریی بەتەمەیی شکستی بەردەوام بە حیزب و لایەنە کوردستانیێکان. لەم بەشە تاوتوو پەیوەندی نەوان خەباتی چە کەداریی لەگەڵ چەند دەرکەوتەیک دیکە نەرێنی دەرکەین و ئێوە دەرخیێنە و کە چەن خەباتی چە کەداریی بەتەمەیی ھەڵگیرسانی شەھەری براکوژی و پاوانخوازی و فرماندە شکرەیی نەکی تەنیا لە نەوان حیزب و لایەنەکانی پارچەیک کوردستان بەکۆو لە نەوان حیزب و لایەنە پارچە جیا جیاکانی کوردستان. لە کەتاییشدا، گفتوگە کاریگەریی خەباتی چە کەداریی لەسەر ھەڵئاواردنی دەرستە بێری سیاسی و ڕوناکبیری لەگەڵ جەماوەری کوردستان دەرکەین.

شەھەری براکوژی

وێک پەشووتر ئاماژە پەرە کەر، خەباتی چە کەداریی بەگشتی و چالاکیەکانی پەشمەرگە لە شاخ و شارەکان کاریگەری ڕاستەوخۆ و بەرچاویان ھەبوو لە وەرژاندن و خەرەشاندنی ھەست و نەستی شەڕگەکانی جەماوەر. بەتەمە بە چاوخشانەکی خەرا بە مەژووی بزووتنە و کوردستانیێکان دیاردەیکە کوشندە دەرستە بەرچاوە کە کاریگەرییەکی زەر نەرێنی لەسەر ھەوتی بزووتنە و کەندا داناو و زەرچاریش بەتەمەیی دەرمانی متمانە بە ھەزری پەشمەرگە، ئەویش شەھەری ناوخییە.

دوا بەدوای شکستی ۱۹ ئاپەڵینی چە کەداریی لە باکووری کوردستان و ئاپەڵینیێکانی شەخ مەحمود و بارزان لە باشوور، ھەروەھا ڕوخی ووخانی کەماری مەھاباد، شەڕەشی ئەیلول لە باشوور دەرکەت بە سەرتایەکی نوێ دابنەرست لە بزووتنە و کوردستانیێکان، لانیکەم لە ھەووی ڕەخرا بوونیان و، کە پارتەکی سیاسی ڕا یەتی دەرکردن نەکی وێک

ئەوانى پەش ئەمان كە بەگشتى شەخ و سەرگەك عەشیرە تەكان سەرکردایەتیان دەکردن. بەگشتى، بزووتنە و ئاپەنەكانى دواى جەنگى دوو مى جیهانى لە و خاوەن دا لەوانى پەش خەيان جیا دەكرانە و. سەرەكەى ئەو، هەزى پەشمەرگە لە شەش شى ئەیلول (۱۹۶۱-۱۹۷۵) و جەلانەكانى دواى ئەویش بە سەرکردایەتى حیزبە كوردستانىيەكان، وەك: شەش شى نوو/گەوان (۱۹۷۶-۱۹۸۸) و شەش شى ئەزەلەت (۱۹۷۹- تائەستا)؛ ئاپەنەنى تەباخ (۱۹۸۴- تائەستا) چەندە چەكەكانیان بە دژى داگیركەر و نەیارانى كوردستان بەكارهەناو. ئەوەندەش لە دژى یەكدى لە شەهەى "براكوژى" دا بەكاریان هەناو. هەر لایەنەك لە لایەنەكانى شەهەى براكوژى لایەنە نەیارەكەى تاوانبار كردوو و دەكات.

لەوانەى كەسانەك هەبن كە هەكارى شەهەى ناوخە بەگەنە و بە جیاوازیى ئایدیەلەجى و عەقەییەتى پارتى پەشەنگ (الحزب الطليعي)، مەملانە لە سەر دەسەتات و سامان، دەستووردانى هەزە داگیركەر و دەرکەيەكان، تەنە پەندەنى عەقەییەت و هەستى عەشیرەتگەری و ناوچەگەری لە لایەن هەز و لایەنە كوردستانىيەكان، تەنەگەیشن لە هاوچارەنووسى و هەست نەکردن بە بەرپرسیارەتیی مەژووی، لاوازی هەست و هەشیاری نەتەوایی و نیشتمانی كە بەى كەشەت بە سەر هەست و بیری تەسكى حیزبى، هتە. ئەمانە و چەندین هەى دیکە هەموویان كەم تا زەر کاریگەریان هەبوو لەسەر هەگیرسانیان بەرەوامى شەهەى ناوخەى، بەهەم ئەوەى ئەمە مەبەستمانە پەنجە لەسەر دانەین ئەوەیە كە خەباتى چەكدارىیان بوونى هەزى چەكدار، واتە ئامادەى چەك و چەكدار، میكانیزم و زەمینەى شەهەى براكوژى دەنەتەگە. لانیكەم، دەتوانین بەدەنیا یەو بەهەمین كە بوونى هەزى چەكدار فەرمەكانى لەك حەلەبەوون و یەكدى قەبوڵنەکردن و پەشەكە لە فەرمى دژایەتیکردنەكى سادە دەگەن بە فەرمەكى خوێناوى. ئەمە بەجگە لەوەى كە پەكدادانى چەكدارانە كارەساتى دەتەزەنى بەدواوێ و چارەسەرکردنى مەملانەكان و كەشەكان دواى خوێنەشتنیش ئاژەرتەر و برینهكانیش قووڵتر دەكەن.

لە فەزایەكى بەچەك، واتە بە بوونى هەزى چەكدار دووركەوتنە و لە خەباتى چەكدارى وەك ئەبازەك، ئاسەى هەشیارکردنەوێ جەماوەر فراوانتر دەكات و لایەنە ئاژاوەگەهەكانیش دەرفەتى پەكدادانى شەهە ئامەزىیان نابەت. ئەو لایەنەى كە گومانى نوکەراییەتیشیان لە دەكەت لە نەبوونى چەكدار دەكەت ئاسانتر ئاشكرا و یسوا بکەن. بەهەم كە بەچەك هەوێ لە ناوبرنەیان دەدرەت لەلایەن نەیارەكانەو، داگیركەرەکانە و، زیاتر و باشتەر پشٹیوانى سەربازى و لەجستیان لە دەكەت، بەمەش زەلەكاوى شەهەكە قووڵتر دەبەت.

چەك نەبەت خەونەكى گەورەى داگیركەران و نەیارانى كورد زیندەبەچا
 دەكرەت، چونكە توانای بەگژیەكدادانى لایەنە كوردستانیەكان
 لەدەستیان دەرەچەت. چەكداربوونی لایەن و حیزبە سیاسییەكان ئەگەرى
 شەى ناوخەیی بەردەوام زیندوو ئادەگرەت. دەوڵەتى شەى ناوخە
 ئێستاكەش لە باشوورى كوردستان هەر هەڵبە لەنەوان یەكەتى و پارتى.
 بەكورتى حیزبى چەكدار نەك هەر لە قەناغى زەگارى نیشتمانى
 بەكوو لە قەناغى دەسەلاتداریش ئەگەرى دەستبردنى بە چەكى
 دەكرەت. بە؟ وەڵامەكە ئاسانە چونكە حیزبى چەكدار دواى هاتنە سەر
 حوكم ئامادە نییە هەزە چەكدارەكانى، كە وەك پەرەزەرى خەى
 دەرەچەت، لە چەك دامەزەت، یان بیانخەندەتە نەو سوپایەكى بان-
 حیزبى و نیشتمانى، كە وەك ئێوێ ئێستا لە باشوور دەرەچەت.
 مەملەتەى سیاسى لە هەموو شوێنەك و زەمەنەك بوونی هەیه و دەبەت. لە
 ئاستیدا سیاسەت وەك زانست و وەك پراكتیز وەڵامەكەى مەملەتەكانە و
 مەبەست لەى كەخستەن و كەمكردنەو و ئێدارەدان یان
 چارەسەركردنەن. سیاسەت تەنیا لەو شوێنە بوونی نییە كە یەك كەس
 بوونی هەبێ، یەك كەسەكە بوو بە دوو، سیاسەت سەرەدەدا. واتە،
 ئەو مەملەتەیانە كە لە نەوان حیزب و لایەنە كوردستانیەكانیش هەبێ
 سەرشتیی و زادەى ئەو ئاستییەكە مەملەتە لە بوونی دوو كەس، دوو
 لایەن، دوو گرووپ، دوو حیزب، هەتە، سەرەدەدات. بەلام چەك و
 چەكدارى كە زادەى ئێبارەى خەباتى چەكداریین، مەملەتەكان بە
 ئاقارەكى نەویستە دەبات. بە نموونە، شەى باەى مەكتەبى سیاسى بە
 سەرگردایەتى ئێبراهیم ئەحمەد و جەلال تەڵەبانی لەلایەك و گرووپەكەى
 دیکە لەناو پارتى بە سەرگردایەتى مەلا مستەفا بارزانی لە
 شەستەكانى سەددەى ئێباردوو، یەكەتیی و پارتى لە هەفتەكان و
 هەشتەكانى سەددەى ئێباردوو، یەكەتیی و بزوووتنەوێ ئێسلامی لە
 نەوەتەكانى سەددەى ئێباردوو تا سەرەتای سەددەى بیست و یەكەم،
 كەمەهەى زەحمەتەكەشان و حیزبى دیموكرات لە هەشتەكانى سەددەى
 ئێباردوو، حیزبى دیموكرات و ئێبارەرایەتى شەشەشگە لە نەوەتەكانى
 سەددەى ئێباردوو، پەكەكە و هەرەم، پەكەكە و پارتى، پەكەكە و
 یەكەتیی، نموونەى تە، بەلام زەق، ئەو شەه ناوخەییانەن كە لە
 نەوان لایەنە كوردستانیەكان وویانداوە. خەباتى چەكداریى نەبە
 دەرەچەتە مەملەتەكان نەدەگەیشە ئادەى پەكدانانى چەكداریى و
 خۆنەشتەن و قەكدردنى یەكەى.

بەگەیهەكى زەق بە پەيوەندى خەباتى چەكداریى لەگە شەى ناوخەیی
 ئەوێهە كە مەبەند و گەهەپانى پەكدادانەكان شاخەكانى كوردستان
 بوون دەنا خە ئەم لایەن و حیزبانە لەناو شارەكانیش ئەندام و
 لایەنگریان هەبوو كەچى كەشەكان لە شارەكان هەرگیز بە چەك

یه کلایینه کراونه تهوه. بـجگـ لـمـ، مـلـمـلـنـکـانـی نـو پارتی دیموکراتی کوردستان (مـلا مستـفا لـدـژی ئیبراهیم ئـحمـد)، یان ئـوانـی نـوان حیزبی دیموکرات (عـبدولـرحمان قاسـمـلـ لـدـژی ئـوانـی دیکـ) پـشـ دـست پـ کردنی خـباتی چـکـداریش لـ باشوور یان ژـهـات بوونیان هـبوو، بـمـام تـنـیا کـاتـک مـلـمـلـنـکـان بـ چـک یـکـلایـکـرانـو، ئـوکـاتـی کـ خـباتی چـکـداریی دـستی پـ کرد.

شایـدی کـسـک، کـ کورد گوـتـنی سـری خـی لـنـو ئـو باسوخواسانـدا سپی کرد، لـوانـی پـشتـاـستـکردنـو یـکی باش بـت بـ ئـو ئارگیومـنتـی کـ لـرـ من پـداگری لـسـر دـکـم و دـمـم خـباتی چـکـداریی هـکاری سـرـکی سـرـهـهـدانی شـی براکوژی. نهوشیروان مسـتهـفا، کـ لـ شـسـتـکـانـو پـنجـی لـگـ بـزووتنـو کوردستانیـکان نـرم کرد تا مردنی لـ ۲۰۱۷دا، له کـتـبی “په نجه کان یه کتری ده شکـنـ” (ل 136) دهـتـ “استه ناکـکیه کان هه میسه له سه رچاوه ی سیاسیه وه هه دهـقـان، بهـام ئه گهر حیزبه کان له شکری تایبته به خـیانان نه بوايه نه یان ئه توانی په نابهرنه بهر شهـی چه کداریی بـ به لاداخستنی ناکـکیه کان.” ئـمـش کـک ئـو یـ کـ من جـختی لـسـر دـکـم، لـ غیابی چـکـدا پـنا بـ ئامراز و شـوازی دیکـ دـکـرت بـرت بـ یـکـلایـکـردنـو یـ پرس و کـش و مـلـمـلـنـکـان، وـکـ گفتوگـ، دانوستان، پـکـهاتن، هتـد. بـمـام کـاتـک حیزبـکان خـباتی چـکـداریی پـیـو دـکـن و مـلـمـلـنـی لـنـوانیان سـرـهـهـدات ئیدی چـک دـبـتـ ئـو ئامرازـی کـ دـستی بـ درـژ دـکـرت لـبری میکانیزمـ مـدـنیـکان.

نموونـیـکی دیکـ بـ سـلـمانـدنـی پـیـوـندی نـوان شـی براکوژی و خـباتی چـکـداریی دـخی یـکـگرتووی ئیسلامی کوردستان وـکـ حیزبـک. یـکـگرتوو وـکـ حیزبـکی سیاسی کوردستانی لـ ۱۹۹۴ دامـزراو، لـو کـاتـو تا ئـستا لـو لایـنـ دـگـمـنانـی کـ لـ شـی ناوـنـگـلاو. یـکـک لـ هـکارـکانی ئـو یـ کـ دـستی چـکـداری نیی و خـباتی چـکـداریی نـکردوو بـ بـازـک بـ گـیشتن بـ دـسـات، لانیـکـم تا ئـمـ. یـکـگرتوو هـزی چـکـداری هـبوایـ، ئـگـری زـربوو وـکـ لایـنـکانی دیکـ لـ شـی براکوژی بـشدار بووایـ، جا حـزی کردبا یان نا.

لـ هـمووی ترسناکتر ئـو یـ کـ به بوونی چهک توندوتیژیـه کان ده گه نه ئاستی قـکردنی یه کدی. بـجگـ له مه بوونی چهک کارئاسانی بـ داگیرکهـران ده کات که هـوـی ته شه نه کردنی مـلـمـلـنـکـان بدهن و به رهو ئاقاری پـکـدادان و خوـناوی بـن.

لایه نه کوردیه کان به گشتی چهک و تفهنگ له شان کردنیان وهک سیمبوـی خـباتی زـگـاریـخـوازی نـیشتیمانی ناساندوه، هیچ کامیشیان

بولری ئەو ئان نەکردوو کە ئەو تەوانینە کەن و ناوە ئۆگ چە پیا ئان
 یان خەکیان بگەن. ئەمە وای کردوو کە دەست پە کردن یان دەست
 پە کردنەوێ خەبات هەمیشە بە دەرچوونی یە کەم تەقە لە تەنگ
 بناسەن. بە نموونە، یە کەتیی ای حوزەیران ۱۹۷۵ دامەزراو بە نام
 دەستپەکی شەشی نوێ لای یە کەتیی ئێ و ئۆ ئۆ نییە بە کوو ئێ و ئۆ ئۆ
 کە خەباتی چە کداری دێست پە دێکات، واتە ای حوزەیرانی ۱۹۷۶. ئێمە
 بە پە کە {کە-ش هەر ئاستە، پە کە کە ل ۱۹۷۸ دادەمەزرێت بە نام ل
 دیدی حیزبە کە، شەشی تەباخ ل دامەزراندنی حیزبە کە و دێست پە
 ناکات بە کوو ل دێست پە کردنی خەباتی چە کداری ل ۱۵ ی تەباخی
 ۱۹۸۴. کارەسات لەوە دایە ئەم ئاستییە سەرەو وای کردوو کە
 هەر سە ئانی بزووتنەو چە کداری یە کان و کپوونی تەنگە کان بە
 سەر نە کە و تن و شکستی بزووتنەو کە وەک کە یەک بێنرێت. بە نموونە،
 نێکە ی 1975 وەک هەر سە ئانی سەربازی نە ناسراو بە کوو وەک
 دا ئانی تەواو شەشی ئێ لول ناسە نراو، سەر ئۆ ای ئۆ وێ کە پارتی
 وێک حیزبەکی سیاسیی ل نێکە دا کە تایی پە نە هات.

پاوانخوازی و خهباتی چه کداری

وێک ئاکامێکی دیکای نێرینی خێباتی چێکداریی، ئەزموونی کوردستان
 کارەساتێکی دیکە لەخێنیشان دەدات ئەویش پیاوانخوازی و
 داگیرکردنی گۆهپانی خەباتە، کە تا ئێستا کارەساتی گەورە
 لێکەوتتەووە. لایەنە کوردستانییهکان لەبەرئەوێ زیاتر خێیان لە
 ئێگای دەستە چەکدارەکانەووە ناساندوووە و بەگشتی لەو شوێنانە
 توانیویانە خەبات بکەن و یشەداکوێن کە چەکدارەکانیان بوونیان
 هەبووە. بێ نموونە یەكێتیی بەگشتی لەسێران و پارتی لەبادینان
 و حیزبی دیموکرات لەموکریان و کێمەهە لەدۆڕبۆری سێ. ئێمە بێ
 پە+کە+کە لەباکوور لێوانێ زێرێ است نێبێت بێم هێکارێکێ بێ
 ئێو دێگێتێوێک لێ هێشتاکانی سێدێ ئێبردوووێ ئێو حیزب
 گۆهپانی خێباتی لێ باکوور قێرغ کردوو، بێ باشیان خراپ.

حیزب کوردستانی-کان، ب کارکردنی چالاکیه‌کانیان له دهره‌وه‌ی ئه‌و ناوچه‌یه‌ی که ه‌زه‌کانیان ب س‌ردا زا هه‌وه‌ی ناردنی چه‌کداره‌کانیان داوه ب شو‌نه‌کانی دیکه، وات د‌ر‌وه‌ی سنوور‌کانی خ‌یان. ئه‌و کاره‌ساته‌ی که له 1978 له ناوچه‌ی هه‌کاری و ویدا به‌ش‌کی له ئاکامی پاوانخوازی له‌لایه‌ن پارتی و ناردنی ه‌زه‌بوو له‌لایه‌ن یه‌ک‌تیی-هوه ب ناوچه‌کانی دهره‌وه‌ی قه‌مه‌ه‌ویه‌یه‌که‌ی. یه‌ک‌تیی له ب‌اوکراوه‌کان باس له‌وه ده‌کات که زامنکردنی گه‌ی گواستنه‌وه‌ی چه‌ک له سووریا-وه ه‌ی سه‌ره‌کی دهرچوونی ئه‌و ه‌زه‌بوو. هه‌رچه‌ن‌ک ب‌ت، هه‌کاری یشت جوو‌ی ه‌زه‌کانی ی‌ک‌تیی ه‌ر چی‌ک بوو ب‌ت، شکا‌ندنی

پاوانخوازی پارتی بـتـ یان گواستنـه‌وه‌ی چـه‌ک، هـه‌ردووکـیان پـه‌یوـه‌نـدیـان بـه خـه‌بـاتـی چـه‌کـدارـیه‌وه هـه‌یه. بـه وـاتـه‌یه‌کی دیکه، خـه‌بـاتـی چـه‌کـدارـیه‌ی هـه‌کارـی سـه‌ره‌کی کاره‌ساتـی هـه‌کارـی بوو. ئه‌گه‌ر یه‌که‌تـی خـه‌بـاتـی چـه‌کـدارـیه‌ی نه‌کردبا په‌ویستی به‌وه نه‌ده‌بوو که به‌تـ وـی‌وو‌ی که‌م‌ک و یارم‌تی و چ‌ک و تفاق له سووریا-وه به کوردستان مس‌گه‌ر بکات؛ به‌ه‌مانش‌وه، پارتی ئه‌گه‌ر هه‌زی چ‌ه‌ک‌داری نه‌بوایه ئه‌وه عه‌قه‌یی‌تی پاوانخوازی له‌لای گه‌له‌وه نه‌دبوو. به‌ه‌ه‌ر حال، کارساتی هه‌کار‌ی که به‌ره‌می خه‌باتی چ‌ه‌ک‌دارییه‌ دوای زیاتر له ۴۵ سا برینه‌کانی به ته‌واوی سار‌ژ نه‌کراون.

لـ ټول ژبه‌والان د کوردستان په حیزبۍ دیموکرات و کې مه‌ه بل ماوه ی چه ندان سا له سهر پاوانخوازی شه‌یان کرد. بوونی چه کدارانی په که که له ناوچه‌کانی ژر دهسه‌الان هره‌م تا ئستا چه ندین شه‌ی ل که وت ته وه، ئستاش نه و نه گهر هر ماوه. هردوو نمونې، هردوو پاوانخوازی، د رکوتی خ‌باتی چکداریین. پ=ک=ک ب‌ی پ‌ویستی ب‌بن‌وبارگای ل باشور چونکه خ‌باتی چکداریی دکات. کسک، کادیړک، چالاکوانکی هده‌پ/دم پارتی ل قندیل و گار و متین نابینیت، نولی ل‌وی گریلا چکدارکانی پ‌ک-کن.

بـ چاره سرگرنی ئـم دیارده یـه که چـه ندین نه هـا مـه تی لـ که و تـ ته و هـ،
 ده بـت لایـه نه کوردستان یـه کان گـه شه به توانای بـ کـخستن و سازدان و
 وه گـه بـخستنی جه ماوهر بدهن به بـ گـه بـانـه وه بـ دهسته چه کداره کان.
 کادر و بـ کـخهرانی جه ماوهر یـویست ناکات چه کدار بن.

هه‌ئاواردنی د‌ست‌بژر و جه‌ماوهر

ئاکامەکی نەرڤەنڤی دیکە ی خەباتی چە کداری ی لێک جیا بوون و وێ
دەستەبژێری (نوخەیی) سیاسی و خەڵکی کوردستان. دامەزراندن و
باردنه شاخی دەستە چە کداریەکان هەمیشە یە کەم کاری حیزب و
کوردستانیەکان بوو. دەستە چە کداریەکانیش بە گشتی لە دەستەبژێری
(نوخەیی) سیاسی و ڤوونا کبیری هەرە لێ هاتوی حیزبەکان و
کۆماریەکان بوون. هەرزووش ڤهوانە ی شاخ و داخ و ئەشکەوتەکان
کراون. بەم کارە بزووتنەو کوردستانیەکان دوو هەڤە ی جەرگبەیان
کردوو، یان بێڤین دوو ئاکامی خراپی لێ کەوتەتێوە. یە کە میان،
جیا کردنەو و دوورخستنەو ی نوخەیی ڤوونا کبیرو ڤا بەرانی
بزووتنەو کە بوو لە جەماوەری شار و شارێ چکەکان، ئێ و شوڤنێ ی کە
پێگە ی سەرێ کی چینی ناوێند و خوێندڤار و پیشەگەرێکان. دوو هەمیان،
لە دەستدانی ڤهڤە هەڤەوتوو هەمیان ناوێند و دەستەبژێری بوو لە
شەه نا بەر ا بەرەکاندا. شەهید بوونی هەزاران سەرکرده کە لە
تەمەنێکی کورتی خەبات گێانیان لە دەستدا و دەکرێت بە نموونە

به‌نینه‌وه، وێك شه‌هید فوئادی مسته‌فا سو‌تانی (ت‌م‌ن ۳۰ سا‌) له‌
ژه‌ه‌ه‌ات، شه‌هید ئارام (شاسوار جه‌لال، ت‌م‌ن ۳۱ سا‌) له‌ باشوور،
شه‌هید مه‌عسووم كه‌ركماز (ت‌م‌ن ۳۰ سا‌) له‌ باكوور. له‌ ده‌ستدانی
ئه‌و هه‌موو شه‌هیده‌ ووناكبیره‌ زه‌ره‌رێكی ئه‌جگار گه‌وره‌یه‌ كه‌ له‌
بزووتنه‌وه‌ یه‌ك له‌ دوا‌ی یه‌كه‌كانی كوردستان كه‌وتوو، به‌تایبه‌تی له‌
ووی گه‌شای فکری و ستراتیجی بزووتنه‌وێكان. به‌گومان په‌نابردن به‌
چه‌ك ه‌ی هه‌ر سه‌ركی شه‌هیدبوونیان بوو.

ئه‌و ده‌سته‌به‌سته‌یه‌ كه‌ ه‌وانه‌ی شاخ و ده‌كه‌كان ده‌كرێن ئه‌گه‌ر شه‌هیدیش
نه‌بن ئه‌وه‌ به‌ حوكمی دووركه‌وتنه‌وه‌یان له‌ جه‌ماوهر کاریگه‌رییه‌کی
ئه‌وتنه‌یان له‌سه‌ر ه‌وتی ووداوه‌كان له‌ناو شاخ و شارێكه‌كاندا
ن‌ده‌ما. ئه‌وان له‌به‌رئه‌وه‌ی به‌ ئه‌ژ له‌ شاخه‌كان (له‌م سه‌رده‌مه‌شدا
له‌ناو تونه‌له‌كان) زه‌ربه‌ی كاتیان به‌سه‌رده‌برد و به‌ شه‌و به‌ ماندویی
و شه‌كه‌تی له‌ناو ده‌هاته‌كان له‌گه‌ به‌وونی ترسه‌كی زه‌ر له‌ دوژمن
نه‌یانده‌توانی وه‌ك په‌ویست جه‌ماوهر ده‌كه‌خن و و‌گه‌یه‌بخێن. دیاره‌
ئه‌وه‌ به‌و مانایه‌ نیه‌ كه‌ له‌ ده‌هاته‌كان كار نه‌كراوه‌ یان له‌
شاره‌كان ده‌كه‌ستنه‌كان بوونیان نه‌بووه‌، به‌كه‌كوو مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه‌ ئه‌و
ده‌سته‌به‌سته‌یه‌ كه‌ ده‌بوا‌یه‌ له‌ ناو خه‌كه‌ك به‌ر په‌نابردن به‌ چه‌ك
سنووری كاره‌كانیان له‌ ناوچه‌یه‌كی دیاریكراو قه‌تیس ده‌بوو، كا‌ته‌كه‌ش
شه‌هید ده‌بوون کاریگه‌رییان كه‌تایی په‌ ده‌هات. له‌ مه‌ژووی كورد-دا
چه‌ندین ده‌كه‌خراو له‌ شاخ و دایكه‌وون و له‌ شاخ وه‌ك ئاردی ناو
ده‌کیان له‌هاتوو، به‌ نموونه‌ حیزبی ه‌یوا. ه‌ی ئه‌مه‌ش دیسان
هه‌یه‌كه‌ر نه‌ به‌ خه‌باتی چه‌كداریه‌.

له‌ به‌شی داها‌توو گه‌تووگه‌ی چه‌ند ده‌كه‌وتنه‌یه‌كی نه‌رێنی دیکه‌ی خه‌باتی
چه‌كداریه‌ ده‌كه‌ین، له‌وانه‌ چه‌ن خه‌باتی چه‌كداریه‌ی كوردستانی كوردوو
به‌ كه‌كه‌یه‌ی شه‌و و چه‌ن به‌ته‌ مایه‌ی ده‌كه‌شكردنی داگیركه‌رانی
كوردستان. □ □

گه‌ران و گه‌ه‌ان به‌دوا‌ی
ئه‌ته‌ر نه‌تیه‌تی

و نبوه کان دا . نووسینی/ ع تا ق را داخی

(دواي تپپوونى ٦٤ سا ب س ر ك چى دوايى گ ران دا)

س ر تا: ب چوونى ل و ج ر ه ي ك پ يواي ئه دهب برىتييه له نووسينه وهى ئ ت باي گرافياى نووسه ر به ام له گه ئه وه شدا چ ن تى ژيانى نووسه رو بنه ماي فيكرى و ئايد ل ل ژى كاريگه رى دياريان ده ب ت له سه ر جيهان بىنى به ره مى ئه ده بى وهونه رى، راسته وخ يان ناراسته وخ ژيان و ورده كارييه كانى دهورى له بهرچاو ده بىن له ف رمه له كردنى جيهان بىنى هر ده ق كى ئه ده بى له شيكردنه وهى ك تايدا په يوه ندى جيهان بىنى هر ده ق كى ئه ده بى له شيكردنه وهى ك تايدا په يوه ندى ته واوى به ديدو ب چوونى داه نهره كه يه وه هيه به رامبه ر به ژيان و بوون، رووداو و م ژووى ژيانى داه ن رى ده ق راسته وخ له رووى ن ست و ههسته وه ت كه اوى بنيادى ده قه كه ده ب ت كه ئم حا ته نانه ده ب ته يه كگرتنه وهى لايه نى مه وزوعى داه ن رى ده ق و بنيادى فيكرى و ت وانىنى ب ژيان و له سه ر ئو بنه مايه ش گوزارشت كردن له خودى خى و بهرجهسته كردنى ت وانىنى ب ژيان.

هه ند جار نووسه ر له خ به ستنه وهيدا به و نه گرتنى رىاليستانه ي ژيان ه وه راسته وخ يان نا استه وخ ده كه و ته حا ته تى ئىلتىزامى ئايد ل ل ژييه وه به ج ريك كه بنه مايه كى ئه خلاقى و به هاى ج گير ده كاته سنوورو خ يى له ن ودا به ند ده كات و له م حا ته شدا خه يا و خه ون و ئه ند شه ي بنيادنانى ي ت پيا ده مر ت و هيج بوار لك ب ر حى ئه فسوونگه رى نام ن ته وه، ل ره وه ر حى داه ن نان ئ گ ر ن شم ر ت ئ و ا لاواز د ب ت و له م باره شدا ئ ستمه مه نووسه ر بتوان ت ده قى زيندوى داه ن ران ي ن مر پ شكه ش بكات. ده ق لك كه تواناى هه گرتن و بهر زكردنه وهى پرسىارى هه ب ت. پرسىار به و مانا يه ي كه به رامبه ر به زانراو بهرز بكر ته وه. مه به ستمان له په يوه ستبوونى ده قى هونه رى به ژيان ه وه ئم ج ره يان نيى چونكه ساده يى ئاستى داه ن نان له ئه ده بى كورديدا زياتر ده گه يته وه ب ئم ه كار ه.، ئم له ره دا مه به ستمان له كاريگه رى ژيانى داه نهر له سه ر به ره مه كانى ئه وه يه كه چ ن ورده كارى و رووداوه كانى ژيان ده ب نه هه و نى ر حى داه ن نان له ئاست كى بااى هونه ري دا به ش وازو جيهان بىنى ئه زموونگه رى يانه وه. له لايه كى تره وه روداوه كانى ژيان و م ژووى ژيانى داه ن رى ده قى ئه ده بى نا استه وخ ده گوازر ته وه ب ن و ده قى ئه ده بى له ر گاي

نهستهوه، ئه‌مه‌ش زياتر له‌ش‌وازي گڼي ئه‌و بىرو ب‌چوونا نه‌وه ده‌ب‌ت ب‌ ه‌ماو ده‌لالاتي زمانى كه له پشتيانه‌وه ماناي ج‌راو ج‌راو ه‌ستاوه و ه‌كو ده‌ره‌نجامي پ‌ر‌س‌س‌س‌كى ناوك‌يى له ن‌ستى دا‌ه‌ن‌رى ده‌قه‌وه به‌ر‌گاي نا‌استه‌وخ‌ ف‌ ده‌در‌نه پانتايى ده‌قى ئه‌ده‌بيه‌وه، كه ئه‌م حا‌ه‌ته‌يان ش‌وازي ئيلتيزامى ئايد‌ل‌ل‌ژى پ‌وه ديار نا‌ب‌ت‌و زياتر وه‌كو ئه‌نجامي يان ده‌رهاو‌شتنى كار‌ل‌كى ناوك‌يى ح‌زو ئاره‌زوو ويسته مر‌ييه‌كاني دا‌ه‌ن‌رى ده‌ق خ‌ي ده‌نو‌ن‌ت و ئه‌و پرسيارانه‌شى كه ده‌قى به‌ره‌مه‌ها تووى ژ‌ر ه‌كارى نه‌ست ه‌ه‌ي‌ده‌گر‌ت زياتر پرسيارى جيدي ده‌بن به‌رامبه‌ر به نه‌زانراو به‌رز ده‌كر‌نه‌وه، كه ئه‌وه‌ش ماناي گه‌انه له‌دواى ئاشكرا كردن‌و زانيني شته نه‌يى و په‌نهان‌و نه‌زار نه‌راوه‌كان كه له هاوك‌ش‌ي ك‌تايدا ماناي پرسيار كردن له‌ماهيە‌تى (بوون) ه‌ه‌ده‌گرن. ه‌ه‌ب‌ت مه‌به‌ستمان له نه‌ست‌و ده‌ورى نه‌ست له كرده‌ى دا‌ه‌ن‌اندا له روانگه‌يه‌كى رووتى ده‌رونزانيه‌وه نيي، به‌كو مه‌به‌ستمان له ده‌ورو كارىگه‌رى نه‌سته له خسته‌ى ووى ئه‌وه‌ى له ناخى دا‌ه‌ن‌ه‌ردا ه‌يه به‌ب‌ سانس‌ر. ديسان له ئاست‌كى ئه‌فسووناوى با‌ادا چونكه نه‌ست په‌يوه‌ندى به‌ه‌زى به‌خه‌ون‌و خه‌يا و ي‌ت‌پياوه ه‌يه، ي‌ت‌پيا به‌و مانايه‌ى كه دروست كردنى مه‌مله‌كه‌ت‌ك ب‌ت له سياقى زمانيدا و رووتكراوه ب‌ت له‌هه‌موو مانا ج‌گىرو مه‌ئلوغه‌كان ك‌چ‌ژوه‌رگرتن‌و ه‌ه‌ستى ئ‌ستاتيكي ئ‌مه‌يان ش‌واندوه.

هه‌روه‌ك مه‌به‌ستمان له به‌رزكردنه‌وه‌ى پرسيارى جيدي له ميانه‌ى ئه‌و ده‌قانه‌ى كه له پانتايى نه‌سته‌وه به‌رجه‌سته ده‌كر‌ن ئه‌و و‌ن‌ه‌و گ‌وگا‌انه نيي كه ئه‌م‌ به‌ناوى ده‌قى ئ‌د‌ب‌ي‌و ف‌ ده‌در‌نه ن‌و پانتايى ر‌ش‌نبىرى كوردىي‌و كه به‌شى هه‌ره ز‌ريان له دواندن‌ى رووك‌شى ساده‌ى هه‌ست‌و س‌ز زياتر نين. به پ‌چه‌وانه‌وه ئ‌سته دا‌ه‌ن‌ان له‌روانگه‌ى جيهان‌بينى فيكرى و فەلسە‌فيه‌وه ل‌ي ده‌وان‌ر‌ت‌و شيعر به‌و ژانره ئه‌ده‌بيه داده‌ن‌ر‌ت كه نه‌ك هه‌ر ده‌ش به‌كو ده‌ب‌ گرنگى به مه‌عريفه‌ بدات‌ و ب‌ جيهان‌بينى مه‌عريفى ده‌ق ناتوان‌ت نه‌مرى به‌ده‌ست به‌ن‌ت.

ب‌ قس‌كردن له‌سه‌ر ئه‌زموونى شيعرى گ‌ران ناكر‌ت ته‌نها له‌روانگه‌ى ئايد‌ل‌ل‌ژياو ئيلتيزامى سياسى گ‌رانه‌وه ئاخوتن بكر‌ت گه‌رچى ئيلتيزام كردنى سياسيانە‌ى گ‌ران نه‌ك نه‌ب‌ ته‌ ه‌ي ده‌و‌ه‌م‌ ن‌د‌تر‌كردنى ئه‌زموونى دا‌ه‌ن‌انى به‌كو زيان‌كى گه‌وره‌ى له ئه‌زموونى مه‌زنى گ‌ران‌و مه‌وداى فراوانى خه‌يا و ئه‌ند‌ش‌ى داوه. ب‌يه ده‌ب‌ ب‌ ل‌كدانه‌وه‌ى شيعرى گ‌ران ئه‌وه له‌به‌رچاو بگري‌ن كه به‌ر له‌هه‌موو شت‌ ده‌رباره‌ى ئه‌زموونى دا‌ه‌ن‌ه‌ر‌ك ده‌دو‌ين كه ش‌ش‌كى با‌اي له ئه‌زموونى شيعرى كورديدا ئه‌نجامداوه. له‌راستيدا ش‌ش‌ى گ‌ران له‌شيعرى كورديدا ش‌ش‌ه له ش‌وازي بنيادى زمانى ده‌قدا، ئه‌گينا

له‌رووی جیهان‌بینیی وه گڤران گوتار کی نو ی ت و او ی
ب ره من ه نا و ک ب ت و او ی دا ب ا نی ل گوتاری شیعی پ ش خ ی
کرد ب ت ب تایب ت ی ل ئاستی پرسیارو جیهان‌بینیدا. ز ر به ی ئو
ل کدانه‌وانه ی پ شتر ب گڤران و به‌ره‌می گڤران کراون په‌یان به‌م
راستییه نه‌بردووه چونکه به پ و دانی ئاید ل ل ژ ی و ئیلتیزامی سیاسی
له زاتی دا ه نه‌رانه ی گڤرانیان روانیووه که ئه‌وه‌ش ب چوون کی راست
نیی له روانگی تو ژینه‌وه‌و ره‌خنه ی زانستیانه ی ئه‌ده‌بیه‌وه. ب یه
ناکرت هه‌روا به‌ئاسانی به‌و حوکم و ب یارانه رازی بین که تا کو
ئ ستا به‌ره‌می شیعی گڤرانیان پ پ و راوه. ئ مه له در ژه ی ئم
چه‌ند شیکردنه‌وه‌ماندا هه‌و مان داوه زیاتر له ئاستی دا ه نانی
گڤران و د زینه‌وه ی جیهان‌بینی و کاریگری ن ر نی ئیلتیزامی سیاسی
گڤران بدو ی ن و ئه‌وه‌ش له‌سهر بنه‌مای شیکردنه‌وه ی ده‌قه‌کانی ئه‌نجام
بده‌ین.

ز ر به ی ئو ل کدانه‌وانه ی پ شتر ب گڤران کراون ته‌نها وه ک
شاعیر کی مولته‌زیمی ئاید ل ل ژ ی له شیعه‌کانی دوواون لایه‌نی دووه‌میش
له سه‌نگه‌ری دژی ئاراسته ی یه‌که‌مدان که وسیتوو یانه گڤران له خودی
گڤران وه‌کو زاتی دا ه نه‌ر، وه‌کو ئینسان له‌ژیان و م ژووی خ ی رووت
بکه‌نه‌وه‌و به‌جیا له‌و م ژووه بدو ی ن و له‌بری ئه‌وه ی په‌یوه‌ست به
تایبه‌تمه‌ندی بنه‌مای پ که نه‌ری ده‌قه‌کانی گڤران خ ی له ده‌قه‌کان
بدو ی ن و له‌روانگی د زینه‌وه ی ده‌لالاتی ده‌قه‌کانیه‌وه جیهان‌بینی شیعی
گڤران دیاری بکه‌ن. هه‌و یانداوه به‌پ ی هه‌ند پ و ه‌رو ئ حکامی
ئاماده ده‌قه‌کانی گڤران ب ی ون. ئم دوو ر گای ب ل کدانه‌وه ی
به‌ره‌می دا ه نان هیچیان ناتوانن مافی ده‌ق بده‌ن و جیهان‌بینی ده‌ق
سه‌ربه‌خ یانه دیاری بکه‌ن. ئ مه له‌ره‌دا هه‌و د د ی ن به‌ره‌می گڤران
به ئاراسته‌یه‌کی جیا له‌و دوو ئاراسته ی سه‌ره‌وه باسکران
ل کبده‌ینه‌وه، نه ل کدانه‌وه ی ئاید ل ل ژ یانه و ئیلتیزامی سیاسی ب
شیعی گڤران بکه‌ین و به پ و ر کی سیاسی ئاماده بی پ و ی ن یان
ه ی ب س ن گ نین، نه به‌ناوی تازه‌گری و ره‌خنه ی نو و هه‌ند چه‌مکی
نو ب سه‌پ نین به‌سهر ده‌قه‌کانی گڤران دا و پشت له د زینه‌وه ی ده‌لالاتی
زمانی ده‌قه‌کانی بکه‌ین. له‌هه‌مان کاتدا پ مان وایه ده‌ب کاریگری
ژیانی تایبه‌تی گڤران خ ی و باری ک مه لایه‌تی و م ژووی ئو
ق ناغی گڤران ژیانی تیا به‌سهر بردووه ببه‌ستینه‌وه به به‌ره‌می
شیعی گڤرانه‌وه‌و له د زینه‌وه ی جیهان‌بینی ده‌قه‌کانیدا تارمایی ئو
کاریگریانه ئاشکرا بکه‌ین و له‌و ئاسته با لایه ی هه‌ستی ئ ستاتیکی
گڤرانیش بدو ی ن که چ ن مامه‌یه ی له‌گه روداوه‌کانی ژیاند کردووه‌و
چ ن گ یونی ب ده‌لالات و ه ماو ر حی هونه‌ری و دا ه نانی کردون به
به‌رداو چ ن له پ ناوی ستراتیژی ئه‌زموونگه‌ر تیدا ش وازی ک نی ره‌ت

کرد تهوهو له فـرمـکی نو و نامه ئلوفدا شیعریه تی بهرهمهـناوهو ههـیداوه په یوه ندیه کی پتهو و بهـهـز لهـنـوان خهون و خهیا و مـژوودا دروست بکات و چـن له ئاستـکی باـای مامهـکردنی ههستی ئـستاتیکیدا یـتـپـیا دروست بکات، یـتـپـیا قهشهـنگ و سهـسوـهـنـره کانی نـو سـروشت که ههـر جارهـی بـ شـوـیـک و له شـوـیـکی جیاوازدا ئهـتـرنـاتیف لهـسنووری خهون و یـتـپـیادا دروست دهکات، بهـام رـحـی مـژوو و واقع زـربهـی کات سنووری ئهـو یـتـپـیا دهـوـخـنـت و دهـیخـته سهـر کهـکهـی گهـان لهـدوای مهـودای نو، یـتـپـیای نو، بـ حهـوانهـوهو ئـقرهـگرتن، بـ ئهـوهـی گـران خـی وهـکو شاعیرـکی داهـنـهـر بگاته ئهـو قهـناعهـتهـی که خودی داهـنـهـر ئـقره دهـگرت، گومان و دـاوـکی کـتایـیان نایهـت. شـی گـران لهـبنیادی زمان و شـوازی شیعریدا دهـرئهـنجامی ههـرهـسی دـنیای و بـوانهـبوونه بهـمانا جـگـیرو مهـئـلوفهـکان، دهـرئهـنجامی گهـانه لهـدوای رـگای نو بـ گوزارشت کردن له خودو لهـبوون.

کاریگهـری قـناغی مـژوویی لهـسهـر گـران

ژیانی لاوتی گـران لهـدوای جهـنگی یهـکهـمی جیهانیهـوه دهـست پـدهـکات، له کاتـکهـوه که کـمهـگهـی کوردی لهـوپهـی دواکهـوتوویی و بـئاگایدا بوو. باری ژیان تا رادهیه کی زـر ناههـموار بووهو سیسته می فیودیالی ناکامی ئهـو سهـردهـمهـش وهـکو دامهـزراوـی کی کـمهـایه تی بهـوـبردن لهـوپهـی بـگهـنی و بهـرهـایدا بووه به تاییهـت لهـو بـشـی کوردستان که گـران سهـرهـتای قـناغی ژیانی تیا بهـسهـر بردووه، واته له ههـهـجهـو دهـووـرو بهـریدا کـ ئـوـشـهـمان شـوـی نیشتمانی کـی گـران لـسایـی سیستـمـکی فیودیالی پـنـدـگـیشـتووی خـایـی تی کـلتوور دواکـوتوودا ژیاو. ئهـو قـناغـهـش وهـکو بـوـبردنی سیاسی و دهـوـه تی ساتهـوهـختی فهـرمانـهـوایی دهـوـه تی عوسمانیه که نزیک بوو بووهوه له هـوـشـاندن و ههـرهـسهـهـنان که ئهـوهـش مانای ههـوـهـشاندنهـوهی دامهـزراوـی ئیداری و سیاسیی. لهـایه کی ترهـوه ئهـومـژووه گهـورهـترین جهـنگی قهـاچـکهـری بهـخـیهـوه بینی که جهـنگی جیهانی بوو، گـگـانکاریه کی گهـورهـی لهـمـژووی مرـقـایه تیدا دروست کردو ئهـنجام بووه هـی ههـوـهـشاندنهـوهی سیسته می ئیدارهـی ئیمپراتـرـتی عوسمانی له کوردستاندا و پاش ماوه یهـک ئیدارهـی نو له ههـر بهـشـکی کوردستاندا فهـرمانی کهـوته دهـست. ئهـوبهـشـی کوردستان که گـرانی تـدا دهـژیا کهـوته ژـر دهـسهـاتی عـراق و ئاراستهـی فهـرمان و بـوـبردن شـوـی کی تری بهـخـیهـوه بینی بهـام له هـیج بارـکیاندا سیسته می بـوـبردن نهـیتوانیوه بـته نوـهـری خهـک. ئهـو خهـکهـی که دواتر گـران به دروشمه شیعر ئامـزه کانی داوای

راپهرینی لځده کړدن و گوزارشتی له ئش و ژانه کانیان ده کړد.
له ق ناغی پځگه یشتی گځران دا ششی ئکت بهر بووه داینه مای
کځکړدنه وهی بیروبځوونی نوځوازی، نهک هر گځران به ځکو
رځشنبیرانی کورد به تځکځا جگه له کځنه پهرسته کانیان بوونه موریدی
ئو تیشکهی که ئومځدی رووناک کړدنه وهی رځگای بهر و ئاینده یان پځی
هه بوو. دواي دامه زړاندنی حیزبی شیوعی عځراقی و زیاتر
بځاوبوونه وهی بیروباوه ی کځم نیزمی و له هه مان کاتدا سیاسه تی
تون دوو تیژو کځنه پهرستانه ی فرمان ځه وایه تی پاشای تی مه یلی
روونا کبیرانی بځ ئازادی زیاتر ده جوو ځاند. رزگار بوونی به شځکی زځر
له گهلانی ما فخوراوی ئه وسا له دواي جهنگی جیهانی بوونه هځکار ځکی
سهره کی بځ زیاتر کځکړدنه وهی رځشنبیران له دوری دروشمی کځم نیزم.
گځران له ریزی پځشه وهی رځشنبیرانی نه ته وه که ی بوو بځیه ده بوا له و
بواره شدا له ریزی پځشوه دا بځت

هه ځبه ت ئم رووداوه مځژوویا نه و باری دواکه و تووی و هه ځو ځا و
کځمه ځگهی کورده واری کاریگه ری ته وای له سهر که سځتی کځمه ځایه تی
گځران و له هه مان کاتدا له سهر بهر هه می ئه ده بی گځران هه بووه و
ناکړت گځران له و مځژووه بکه ی نه وه و ه کو (ئام ر) دوور له په یوه ست
بوون و وابهسته بوون به دهره وهی ځی لځی بځوانین. به شځکی زځری
بهره می شیعی رځران گوزارشت کړدنه له واقعی کځمه ځایه تی و
مځژووی تفت و تا ی سهرده مه کی ځی، هر کاریگه ری ئو واقعی ه
که و له گځران ده کات چ وه کو شاعیر چ وه کو ئینسان که سځکی
ناسه قامگیرو نامولته زیم بځت به عادات و ته قالیده باوه کانی
کځمه ځگه. ئه وه ش ده یخا ته به رده م چه ندین کځشه و گیرو گرفته وه. ئه وه تا
ده ځت:

تاو نه گه ا چهرخی موخالیف به حیسابم
بځنا ه نیی سانیه ځیه ځتاری روبا بم
هر له ځحه ځیه کی مه هدی هزار گریه بو ئه فسوس
سا ځانی منا ځیم و هه موو عومری شه با بم
ئسته خه له لی عافیه تیش باری به ده نمه
هر دهرده ئه دا پاچی له بونیانی خه را بم
زیاتر سه به بی عه ق و شعوره خه فه تی من
بځ غه فته ت و نسیانه هه موو نځشی شه را بم!

هر لځره وه پرسپاری گځران به رز ده بځته وه که ئویش دوو جه مسه ری
لځکدانه وهی هه یه. یه کځمیان پرسپاره به رامهر به بځ ده سه ځاتی و
ناکړده یی ځی له رووی چهرخی موخالیف دا، ئو چهرخی به ئاره زووی
ځی دځت و ئم مه حکومی دهستی بووه و له ئاستیدا هیچی پځناکړت.
مه بهستی گځران له چهرخی موخالیف ده ش باری ناهه مواری کځمه ځایه تی

و ژيانی دواکه و تووی کځمه ګهګه کی بڼت و ټم وه کو نو ښه نری هه موو میللت ټو ده نگی نا هزاییه بهرز بکاته وه که ټمه یان که متر ګرنگی ده مڼت ټه ګر وای بڼ بچین که ګډران وه کو خود خځی به ته نها واهه ست بکات که هه رګیز رځګار له ګه ټو نه بووه و هه میسه چهرخی زه مانه له ګه ټو چه ګرد بووه و له سوودی ټو نه بووه بڼیه ټویش ګه یشته ته ئاستی بڼئومځدی و ګله یی خځی له رځګار ده کات. دیاره رځګار یش په یوه سته به و واقیعه مڼژووی و کځمه ځایه تییه که ګډرانی ټډا ژیاوه. به ځام ګډران وه کو شاعیر ځکی خاوهن هه ست و وه کو رځښبیر ځکی سهرده مه کی خځی له پښخه ځکی ئاساییه وه هه ست به ناهه مواری و به د به ختیه کان ده کات بڼیه پڼیوایه هه له حزه یه کی ژیان جځګای له دایکبوونی هزار ګریان و نا ځینه. ته مه نی مندا ځی ولاو ټی ګډران به و شو ځی و هسف ده کږت که پانتاییه ک بڼ ئاسوده یی و به خته و هری ټډا نه بوو. هه بڼیه به ره می شیعری ګډران به تاییه تی ده قه زیندووه کانی له ده وری ټم خا ټډا کځده بنه وه یان له ژر کار یګه نری ټو دځ و بار مڼژوویه دا له دایکبوون.

ګډران ده زانځ چهرخ و رځګار هه میسه به پڼچه وانه ی ویستی ټو وه وه یه و ه ځکی ټو زانینه ش دږک پڼده کات و ده یګڼ ته وه بڼ ه ځکی (عه ق و شعور) کات ده ټت (زیاتر سه به بی عه ق و شعوره خه فه تی من) به و اتایه کی دی ګډران ده یه و ټت بڼت ټو که سه ی عه ق ځی هه یه و سر له مه سه له کان ده رده کات و ده زانځت چن دڼ و له کو و دڼ، ټوا ټو کځس هه رګیز ناحه و ته وه و ئاسوده نا بڼت. به و اتایه کی دی ګډران وای بڼ ده چت ئاسوده یی و پڼیبردن پڼکه وه کځنا بنه وه، ټه ګر دږک کردن و ټه ګه یشتن هه بوون ټوا ئاسوده یی بوونی نا بڼت، چونکه ټو زاته ی ده گاته ئاستی ناسینی شته کان و په یان پڼده بات، ئیتر ده گاته حا ټی ګومان و نیګه رانی به رده وام و چتر ئځ قره نا ګر ټت. به و اتایه کی دی ګډران ده یه و ټت بڼت سه رچاوه ی به د به ختی و ناسه قامگیری ده روونی و رځی و خه فه ت خواردنی به ه ځی ټو وه وه یه که عه ق ځی به شته کان ده شک ټت و ناتون ټت له کځمه ګه یه کی و دواکه و توودا هیچ ګڼ انکار ییه ک بکات، به نا چاری ده یه و ټت خځی بدز ټته وه ټویش له رځګای له یاد کردن یا نه وه به ه ځی شه را به وه. ره نګه شه را ب ده له لاله تی هه لادان و نه فیکردن ځکی عادات و ته قالیدی باوی ټو سهرده مه هه بګر ټت، به ځام ګډران بیان و بڼ خځی ده دڼ ز ټته وه و ده ټت (شه را ب) ده رمانی ده ردی منه له کات ټکدا له بار ځکی ناسه قامگیری په شو دام و خه فه تی پڼیبردن رځحم ده خوات، له کات ټکدا له نه و ټت و هی بڼئا ګادا من له ناخه وه عه ق و شعوری پڼیبردن رځګام نادات به و ټته وه.

ده ش له لایه کی تر یشه وه لځکدانه وه ی ټه و بڼ ټم نا هزایی ده رب ځینه ی ګډران بکرت که جځره ئاخاوتن ځکی دژایه تی و نا هزایه تییه به رام به ر

به هـ نزی نادیا ری بز و نه ری گه ردوون، واته خواوه ند که به ت و وانی نی گ ران هه می شه به دژی ویسته کانی ئه م ده جو ت، به ام ئه م ل کدانه وه یه ناتوان ت پانتاییه کی فراوان له قسه کردن له سر گ ران و به ره می گ ران دایگر بکات چونکه سهرباری په یوه ستبوونی گ ران به مه سه له روحیه کانه وه. له گوتاری ئه ده بی گ راندا پرسیار دهرباره ی نه زانراو و په ی پ نه براو، رووبه ووی (یه قینی) خواوه ند نه کراوه ته وه، به کو زیاتر ده لاله تی به گشتی کردنی حا ته تی په ی پ نه بردن له پرسیار گ راندا دهرده که و ت، که ئه ویش بریتییه له په ی پ نه بردن و نه توانینی ناسینی ر ح و مه سه له ر حیه کان. له لایه کی تریشه وه واده ده که و ت که گ ران له نا ه زایی دهر ب ی نیدا زیاتر واقعی باوی ک مه لایه تی و م ژووی دود و نا ه زایی به رامبر به و واقعی دهرده ب ت، ههر ب یه پ ویسته له ل کدانه وه ی شیعی گ راندا ئه و واقعی ک مه لایه تی و م ژووییه وه کو م تیفی ر حی داه ننان ل بیان ب و انر ت.

چ ن تی ژیا نی تایه تی گ ران و کاریگه ری له سر جیهان بینی شیعی: ل ره دا ده گه پینه وه ب سهره تای ژیا نی گ ران واته ب زه مینه ی رابردووی ده قه کانی و له و شه وه له رووی ئ ت بای گرافیه وه مامه یه کی خودی گ ران ده که ین و هه و ده ده ین کاریگه ری ئه و ق ناغه له جو هه و پراکتیک و جیهان بینی دواتری گ راندا بد زینه وه. گ ران له تافی مندا یدا باوکی ک چی دوا یی ده کات و دوا ی دوو سا له مهرگی باوکی برا گه وره که ی که ناوی محمه د به گ (حه مه به گ رووشه) بوو ده کوژر ت. دیاره مردنی باو و کوشتنی برای گه وره که و نه ی باوکه له ژیا نی مندا ی گ راندا ده ب ته له ده ستچوونی سهرچاوه ی به خشی نی س زو خ شه ویستی و گر ی هه ست کردن به نه بوونی باو و وه کو سایه و س بهر له هه ست و نهستی گ راندا دروست ده کات. ئه وه ش ده ب ته ه ی دروستکردنی حا ته تی ناد نیایی و نیگه رانی به رده وام له که سیه تی گ راندا و هه می شه گ ران له به رامبر ترس کی سه ختا ده ب ت، ترسی له ده ستچوونی ئه و و نانه ی که ده بوا بیان پاراستایه. ئاماده بوونی ترس به ش وه کی به رده وام له نهستی گ راندا ده ب ته ه ی دروستکردنی گر ی هه ست به که می کردن له که سیه تی ک مه لایه تی گ راندا و وه های ل ده کات که خ ی به ج گای س زو به زه یی بز ان ت و هه می شه داوا ی س زو به زه یی (ئه وانی تر) بکات و له چاوه وانی سایه و س بهری باو ک کدا ب ت. سهره تای ده ست پ کردن لای گ ران له گه ان له دوا ی د زینه وه و گه یشتن به و و نه یه وه ده ست پ ده کات. گه یشتنیش به و و نه یه هه روا کار کی ئاسان نیی. به تایه تی کوشتنی برای گه وره ی گ ران له و ق ناغه ی ژیا نی ک مه لایه تی ک مه لایه ی کورده واریدا مایه ی ترس و له هه مان کاتدا ج گای پرسیار بووه.

کوشتنی براگه‌وره‌ی گڼ‌ران له‌راستیدا بریتیه له کوشتنی به‌ش‌کی داها‌تووی سځ‌مان به‌گی باوکی گڼ‌ران، له هه‌مان کاتدا ئاماژه‌ی ج‌ره هه‌شه‌یه‌کیش ب‌سهر خودی گڼ‌رانی لاو نیشان د‌هدات‌و ده‌ش‌ ئه‌وه له نه‌ستی گڼ‌راندا بچه‌سپ‌ښ‌ت که کاره‌ساتی کوشتنی برا گه‌وره‌کی هر ئه‌وه نیی‌ که ئه‌م خه‌مگین‌و د‌شکاو بکات، به‌کو ئه‌و کرداره نا‌ه‌وایه ده‌ش‌ سهره‌تای پر‌ژه‌یه‌ک ب‌ت ب‌ کوشتنی گڼ‌رانیش. به‌مانایه‌کی تر ئه‌و کرداره سهره‌تای پر‌ژه‌یه‌که به‌ ک‌تاییه‌ځ‌نان به‌م‌ژووی سځ‌مان به‌گی باوکی گڼ‌ران.

له‌لایه‌کی تریشه‌وه کوشتنی محمه‌د به‌گی برا گه‌وره‌ی گڼ‌ران له‌سهرده‌می لاو‌تی گڼ‌راندا له‌کات‌کدا باوکی نه‌ماوه و ته‌مه‌نی له‌ن‌وان (17-18) سا‌یدا بووه به‌ ناچاری گڼ‌ران ده‌کاته به‌رپرسی یه‌که‌می ژیا‌نی خ‌ی و دایکی که ئه‌وه‌ش کاریگه‌ری تایبه‌تی له‌سهر هه‌ست‌و بیري گڼ‌ران هه‌بووه.

ل‌ره‌وه ئه‌وه‌مان ب‌ د‌رده‌که‌وت که سهره‌تای ژیا‌نی لاو‌تی گڼ‌ران پ‌ له‌ ئازارو چه‌رمه‌سهری بووه و گڼ‌ران سهرچاوه‌کانی س‌زو خ‌شه‌ویستی پ‌ به‌خشینی تا راده‌یه‌ک له‌ د‌ستجووه. گه‌ان له‌ د‌وای د‌زینه‌وه‌ی ئه‌و سهرچاوه‌یه بریتیه له‌ د‌زینه‌وه‌ی ئه‌ت‌هرنا‌تیځ‌ک که ه‌شتنه‌وه‌ی خودی گڼ‌ران به‌ر له‌ هه‌موو ش‌ وه‌کو ئینسان به‌لم‌ښ‌ت.

ئه‌و ئه‌ت‌هرنا‌تیځ‌ه‌ش له‌ شیعردا به‌رجه‌سته ده‌ب‌ت. به‌ واته به‌ره‌مه‌ځ‌نانی شیع‌ر لای گڼ‌ران فاکته‌ر‌ک ده‌یجو‌ځ‌ن‌ که ره‌گ‌و ریشه‌ی له‌را‌بردوودایه ئه‌ویش فاکته‌ری له‌ده‌ست چوونی و‌ځ‌نه‌ی باوکه.

مه‌به‌ست له‌و‌ځ‌نه‌ی باوکیش ل‌ره‌دا هر ده‌سه‌ات‌کی سهره‌وه‌یه که ئه‌رکی ب‌و‌و‌بردنی خواره‌وه له‌ ئه‌ست‌ بگر‌ت و له‌هه‌مان کاتدا به‌ په‌یوه‌ست‌کی توندی ر‌حی به‌ خواره‌وه به‌سترا‌ب‌ت که ئه‌و ده‌سه‌ات‌ه به‌گو‌ره‌ی خ‌زان باوکه. ره‌نگه‌ به‌گو‌ره‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌کیش بریتی ب‌ت له‌رابه‌ی ر‌حی ئه‌و نه‌ته‌وه‌یه. ده‌ش‌ هر له‌ سهره‌تاوه هه‌ستکردن به‌ ونبوونی و‌ځ‌نه‌ی باوک‌گر‌ی هه‌ستکردن به‌ ناته‌واوی لای گڼ‌ران به‌ج‌ر‌ک و دروست کرد‌ت که گڼ‌ران خ‌ی هه‌ستی به‌ جیا‌وازبوونی خ‌ی کرد‌ت‌ و هه‌و‌دانی ب‌ نووسین هر له‌ سهره‌تای لاو‌تی‌و‌ له‌ لایه‌ک هه‌و‌دان بووب‌ت ب‌ سه‌لماندی خ‌ی و‌کو تاک‌ک‌س، له‌ لایه‌کی تریشه‌وه شیع‌ر ه‌کار‌ک بووب‌ت هر له‌ سهره‌تاوه گڼ‌ران ویستوویه‌تی بیکاته ه‌کار‌ ب‌ پر‌سه‌ی پاک‌ژبوونه‌وه، واته رزگارکردنی خ‌ی له‌و باره‌ ده‌رونیه ناج‌گیره‌ی ت‌یدایه‌و گه‌یشتن به‌ بار‌کی ده‌روونی سه‌قامگیر، به‌ام له‌ ئه‌نجامی ک‌تایدا پر‌ژه‌ی پاک‌ژبوونه‌وه لای گڼ‌ران نه‌گه‌یشت‌ته‌ لوتکه، به‌کو ئه‌و پر‌سه‌یه‌و میکانیزمی کارکردنی به‌ ش‌وا‌ز‌کی پ‌چه‌وانه گڼ‌او‌ه‌و به‌ره‌و‌ح‌ته‌تی ب‌ندبوون -تسامی- Sublime چووه‌و تیک‌ای ویست‌و ئاره‌زووه چه‌پ‌ندراوه‌کانی گڼ‌ران له‌بری پیاده‌کردن‌و

خاڭ يېوونەو ە بوونە تە ھەوڭنى داھڭنانى ئەدەبى لەژيانى شىعيرى گڭران دا .

بهره‌مه‌نانی شیعر لای گډران له‌باری یه‌که‌مدا ه‌کارځک بووه تا له‌و رځ‌گایه‌وه گډران‌ه‌زو و‌ناره‌زو و غه‌ریزه‌ی چه‌پ‌ندراوی‌ځی بخاته روو یان شیعر بکاته ه‌کارو پانتاییه‌ک ب‌پیاده‌کردنی‌ئو ه‌زو ویست‌و ناره‌زووه چه‌پ‌ندراو و سه‌رکو‌تکراوانه‌ی سه‌رده‌می مندا‌ی ول‌وتی. به‌مانه‌یه‌کی تر شیعر لای گډران‌ئو ته‌رناتیف‌که ب‌دروست‌کردنه‌وه‌ی رابردویه‌ک که و‌نه‌کانی‌ت‌دا دروست نه‌بووه. ئه‌وه‌ش له‌ځ‌یدا گه‌انه‌وه ب‌تافی مندا‌ی ب‌رج‌ست ده‌کاته‌وه. به‌ام لای گډران گه‌انه‌وه ب‌تافی مندا‌ی هه‌رگیز گه‌انه‌وه‌یه‌کی ر‌مانسیانه نیی و به‌مه‌به‌ستی زیندوو‌کردنه‌وه‌ی رابردووی ز‌ین و زیندوو‌کردنه‌وه‌ی و‌نه‌گه‌شه‌کانی تافی مندا‌ی نی، به‌کو به‌پ‌چه‌وانه‌وه گه‌انه‌وه‌ی گډران ب‌رابردوو گه‌انه‌وه‌یه به‌مه‌به‌ستی دروست‌کردنی‌ئو و‌نانه‌ی که ئه‌وسا له‌کیس‌چوون، به‌واتا گډران له‌ئ‌سته‌دا ده‌یه‌وت و‌نه‌کانی رابردوو (و‌نه‌ی باوک) به‌رجه‌سته بکات به‌مه‌به‌ستی ج‌نه‌ه‌شتنی رابردوو وه‌کو زه‌مه‌ن‌کی ب‌شایی و ب‌کردار.

و نیوونی و ښه باوک (سهرچاوهی یه که می به خشینى سو زو خو شه ویستی) بابه تی دروستکردنی یه که مین پرسپاری گرانه. پرسپار بهو مانایه ی که گه ان بت له دواى و نیوویهک، له دواى ماهیه تی نه زانراو یان نه ناسراو و پهی پنه براو به مه به سستی دزینه وهو زانین و ناسین و ناشکراکردن. زه مهنی نهو بابه تیش واته (و ښه باوک) له رووی بهرجه سته کردنی سهر به خو وه به سهرچو وهو دزینه وهو ده سته بهرکردنی راسته خو ی کارکی نه شپاوه. گه انی گران له دواى گه یشتن بهو و ښه یه که بریتیه له گه انی بهرده و ام له دواى (باوک) کارکی ب ښه نجامه، بیه گران له پرسه ی بهرده و امی گه اندا راسته خو به و ښه یه یه که م ناگاته وه، بیه هه وده دات نه تهرناتیقی ب بد زته وه. ئیلتیزامی ئایدل لژی گران له نه نجامی شکسته نانیدا له دزینه وهی و ښه یه باوکه وه دت و ئیلتیزامی ئایدل لژی و حیزبی گران بریتیه له هه وده دانی نهو ب دزینه وهی و ښه یه باوک که هه میسه نهو و ښه یه هه مای راسته خو ده سه اته. لره وه بمان ده رده که و ت که واقعی که مه لایه تی که مه گهی کورده واری ده ورکی ز ر دیارو ناشکرای له ژپانی تایبه تی گراندا گه او وه وه کو ت که ای نه ندامانی که مه گهی کورده واری هه ست ده کات پو ویستی به باوک که له سایه یدا به و ته وهو فرمانی و و ربگر ت و دوور له بوونی نهو باوکه هه ست به که سستی و بوون و ناماده بوونی خو ناکات.

دياره وٚنهى باوك له تٚٚوانينى فرٚيدهوه وٚنهيه كى دزٚوه، بهٚام
به گوٚرئى گٚران له بهر ئه وهى له سيستمٚكى كٚمهٚا يه تى فيودىاليدا

ژیاوه و له سیستمه کی له م جره شدا په ناسه ی هر نه ندام کی که مه که له سر بڼه مای ئاماده بوونی ره گ و ریشه و نه سه ب و بڼه ما ه ده کر ت، په باوک نه و ه ه زه ئاماده یه له پشته کو ه وه که ناسنامه ی بوونی به ده سه لم ن ت. گ ران هر زو و هستی کردو وه که نه و نه و ه زه مه عنه وییه له ده ست چو وه په یه گر ی رق به رام بهر به باوک گ اوه به گر ی هه ستکردن به نه بوونی باوک. ه و دان به نه نجامدانی تاوانی کوشتنی باوک لای گ ران گ اوه به ه و دان به زندو و کردنه و ی باوک، چونکه باوک بهر له نه و ی نه م بیر له پر سه ی کوشتنی بکاته و ه خ ی مردو وه. هر ل ره شه و ه بابه تی رق Hate- گ اوه به بابه تی س زو خ شه ویستی و ر تکردن و ی باوک و و نه کانی گ اوه به که ان له دوا ی د زینه و ی باوک و و نه ی باوک.

سهره تای گر ی هه ستکردن به ون بوونی باوک (ون بوونی سهرچا و ی س زو خ شه ویستی) هر له سهره تای ده ست به نوو سینکردنی گ رانه و ه ئاشکرا ده ب ت، نه و ه تا له کهر کوکه و ه له کات کدا ته مه نی له ن وان (16-17) سا اندایه و به دایکی ده نوو س ت و باری د ورونی خ ی به یان ده کات و ده ت:

نه ی دایه نه گر نه پرس ی حا م
ئ ت ش وه کو باقی به حم نیت
ت زقا رح م نه زانیت!
راستی شه و و ر ژ هر ده نا م
ده گریم و ده سو ت م هروه کو م
ناهم نه گاته که شی گه ردوون
مات و کزو مه لوول و مه حزون
به حا ی غه ربی، به که سی خ م / 1921

ل ره دا به ئاشکرا هه ستکردنی گ ران به نه بوونی ه یچ سایه و س بهر که به نه بوونی ه یچ باوک که ئاشکرا ده ب ت، و نه ی باوک و نه یه کی س اوه یه چ له رووی ئاماده بوونی فیزیکیه و ه ه تا گ ران نامه کی به ره وانه بکات، چ له رووی ئاماده بوونی مه عنه وییه و ه له هه ست و زه نی گ راندا هه تا به و ش وه یه خ ی به که س نه بین ت.

ده بینین له جیات ی (باوک) نامه که ئاراسته ی دایک ده کر ت، نه و ه ش له که مه که ی نه و ساته و ه خته ی کورده واریدا کار کی باو نه بو وه. دایک توانای په کردنه و ی نه و به شاییه ی نی. (دایک) یش لای گ ران تاراده یه که سیفه ته کانی دایکی ل ده به ته و ه له بری نه و ی و نه یه کی زیندو و ب ت له په خشی نی س زو خ شه ویستی که چی گ ران وه کو مه خلوق کی ناپه یوه ست و داب او له خ ی ده یدو ن ت. ل ره و ه دهرده که و ت که دایک لای گ ران ده ب ته (نه و) یان به ش که له (نه وانی تر)، واته ده ب ته که س کی نام و غه رب به خودی گ ران، که س که نه که هر ناتوان ت ه یچ

گڏاڻڪ لہ دڄي (بڳهسي وغريبي) گڏراندا دروست بڪات، بهڳو
بڳاڳاشه لہ گڏران وهکو پهيوهندي دايڪ به ڪوڳهوه، لڳهوه به
تهواوي دهردهڪهوت ڪه دايڪ نهڪ ههر ناتوانت بڳته جڳرهوهي
وڳڻي باوڪ بڳ گڏران بهڳو ناتوانت وڳڻي راستهقينه دايڪيش
بڳت، ٽهمهش دهبڳته هڳڪارڳي سهرهڪي بڳ گڏان وڳ لهدوا ڳڻيشٽني
بهردهوامي گڏران له دواي ٽهٽهرناتيف.

دهشڻ دهلالهٽڪي تري ٽهو نامه شيعرييهي گڏران بڳ دايڪي لهپاڳ
گڏان لهدواي دڳڙينهوهي سڳڙي باوڪ، جڳرڳ له خودنمايش ڪردن بڳت
بڳ دهرهوهي خودي ڄڻي به مهبهستي پاڪڙبوونهوه، واته ههوهڳدان بڳ
ٽاگادارڪردنهوهي ٽهواني تر لهباري شڳڳي دهرووني ڄڻي ڪه ٽهوهش
دهبڳته هڳي جڳره سهقامگيرييهي دهرووني و لهو حاڳته پهشڳوه
دهروونيه رزگار دهبڳت، لهههمان ڪاتدا سهردهمي ههرزهڪاري گڏران
هاوڪاته لهگهڻ نووسيني ٽهو نامه شيعرييهي دا بڳ دايڪي ڪه ٽهوهش
ديسان بڳشاييهي ڪي دهجهسته دهڪات ڪه ٽهويش بڳشايي رڳڃيه له
ڙياني لاوڳتي گڏرانداو مهبهست لهوهش نهبووني ڄڻهويستي رهگهڙي
بهرامبهره ڪه دواچار لاي گڏران دهبڳته گڏان لهدواي پانتاييهڪ بڳ
مسڳهرڪردني ويسته جهسهدييهڪان ڪه ٽهوهش له ونبووني جهستهي
بهرامبهر واته ٽافرهٽدا بهجهسته دهبڳت، ٽهمهش له ڳڻاغي دواتري
ڙياني گڏراندا ٽاشڪرا تر دهبڳت به تاييهتي ڪه گڏران ڙني يهڪهمي
بهنابهڳي و لهڙر فشاري دايڪيدا دههڳڻت، لڳرهشهوه گڏران دهگاته
بهردهم ههوهڳست وهرگرتن لهوڳڻي دووهم واته (ٽافرهٽ)، ٽهويش
لهدوو رووهوه يهڪهميان ڙن هڳڻان بڳ گڏران ڪه لهوديوي سنووري
ڄڻهويستي وڳو، نهيتواني سڳڙو ڄڻهويستي ڳڻاغي پڳشٽري ڙياني
گڏران زيندووبڪاتهوهو بڳته ٽهٽهرناتيفي وڳڻي يهڪهم واته باوڪ،
دووهميش لهبهري ٽهوهي گڏران ڙني يهڪهمي بهنابهڳي هڳناوهو لهروي
جوانيهوه بهڳڻ نهبووه ڪهواته نه لهرووي حسي ٽيساتيڪي وڳو، نه
لهرووي ٽامادهبووني فيزيڪيش وڳو ٽهو ٽافرهٽه نهيتوانيوه جڳڳاي
قهناعهتي گڏران بڳت و به گڏران بڳات و گڏرانيش بههيج ٽامانجڳي
پڳشٽري نهگهيشٽووهو بڳره خهون و خهيا ههوه ڪانيشي بهرامبهر به
ٽافرهٽ و جڳستڳي ٽافرهٽ بڳ پيادهڪردني ويست و غهريزه سهرڪوتڪراو
و چهپڳناوهڪاني ههرهسيان هڳناوه، ٽاشڪراتر بڳڳڻي يهڪهمي
گڏران وهکو جڳستڳ نهيتوانيوه بڳته پانتاييهڪ ڪه سنووري ديسپلين
ڪردن بشڪڳڻوگڏران لهش وڳي ڪي سروشٽيداو بڳ هيج ڪڳت و پڳوهندڳي
رڳڻي و جهستڳي (فيزيڪي) بهو جڳستڳ بڳات و ههستي پڳبڪات و
بيدوڳڻت، ڪه ٽهمهش له شيعرهڪاني دواتري گڏراندا رهنگ دهدهاتهوهو
دهيان دهلالهٽي چهپانندن و سهرڪوتڪردني ٽارهزووي سڳڪسي له
شيعرهڪانيدا دهدهڳڙنهوه.

ئاسته دهردهكهولت كه ونبوونی وئنهكان لای گان دوو ونبوون، ونبوونی (وئنهى باوك) واته يهكهمین سهراچاوهی بهخشینی سزو خشهویستی. ونبوونی خشهویستی وجاسته واته (وئنهى ئافرهت) وهكو وئنهى دووهم. گوتاری ئهدهبی گران لهسهر بنهمای ئه و دوو زهمینه ونبووه بنیادنراوه. له مژووی ژیا نی ئهدهبی گرانداو له تکه ای بهرهمهکانیدا ئه و دوو ئاراسته بوونه ته ئهدهب كه بهرجهستهی پرسیارهکانی ئهم دوو به چوونه دهكهن و دواچاریش ههر دووکیان یه كده گرنه وه و گوتاری ئهدهبی گران فرمه له دهكهن. ئهم دوو فاکتیره ماتیقی سه ره کی دروستکردنی پرسیارن لای گران، بهام به ئاکام نه گه یاندنیان نه به ته هکارک به پاشهکش پیکردنی گران و مانه وهی له پانتاییه کی به (کرده و) به رووداو و وهستا و به جو هدا و خای بداته دهستی ئومدی به دبها تنی ئاواتهکانی له دوا ی مردن و وهكو ونبوونی وئنهکانی پشوو خیشی به دنیای ونبوون بسپهرت، بهكو گران سنوورهکانی وهستاندن دهشکذو ونبوونی ههر دوو وئنهى پشه وه له ئه تهرناتیفکی تر دا ده دزته وه كه ئه ویش بریتیه له (سروشت)، لهره دا ده لاله تی گه انه وه به سروشت لای گران ئاشکرا ده بهت و ئه و پرسیارهش سه ره ده دات داخ گه انه وهی گران به سروشت را کردنه له واقعی باوی که مه گه ی شارستانی؟ یان گه انه وه ی به مه بهستی دزینه وهی ئه و وئنهى كه له ژیا نی دا له دهستی چوون؟ یان گه انه وه ی به مه بهستی تیکه او بوون له گه سروشت و توانه وه له ئه نجامیش دا تیایدا دفن بهت؟ داخ سروشت په یوه ست به ت وانی نی گران به لایه نه یان لایه نداره به وهی كه داخ خه سه تی ره گزی (م) ی هه یه یان نا؟ ئه مانه چه ند پرسیارکن كه دهش له روانگهی لکدانه وهی گه انه وهی گران به نو سروشت و مامه کردن له گه یدا وهام بدرئنه وه.

به وهامدانه وهی ئهم پرسیارانه ده به ئه وه له بهرچاو بگرین كه تافی مندا ی له ژیا نی ههر كه سه کدا تافی تمارکردنی یه كه مین یاده وه ریهکانی مر فو ئه و تافهش سزو خشهویتسیه کی خاو و به گهردی تدا یه. ونبوونی سزو خشهویستی ئه و سه رده مه لای گران دهش ته نها له ئامزی خاو و به گهردی سروشتا دروست بکرته وه. واته بنیادنا نه وهی ئه و زه مه نه به سه رچووهی كه له تافی خایدا ههستی پئنه کراوه، دهش ته نها له پانتایی سروشتا دروست بکرته وه. به یه تا که رگایه به ئاماده کردنه وهی را بردووی ونبوو و به ناسنامه له ساته وه ختی ئسته دا له پر سه ی گه انه وه و گه یشتنه وه به (سروشت) دا ده گات به ئه نجام، ئه مهش ده مانگ ته وه به ئه و به چوونه ی كه ده ت هه تا مر ف له سایه ی سروشتا بووه شته كان خاو و به گهرد بوون، ئه و وئنه ئا زانه ی كه مر ف له ق ناغی ژیا نی نو که مه گه ی شاردا به ی

رام ناکرټ له نږو پانتایي سروشتدا به ساده یی دهست د کون و
د ست بڼه د کران.

که انه وهی گران بڼه و سروشت له راستیدا دوو دهاله تی هه یه.
یه که میان که انه وه بڼه تافی مندا یی و زیندو کړدنه وهی سږو خښه ویسی
و نبووی ئه و تافه، که انه وه بڼه تافی مندا یی و که انه وه بڼه و
سروشت هاوش و هن له خا و ننی و بڼه گړدیدا. دوو میان سروشت وه کو
دنیای خا و نڼو بڼه گړد ئه و پانتاییه یه که گران به مه بهستی
حه و انه وهی ئه به دی بڼه ده که ته وه و لم باره شدا سروشت دهاله تی کی
تری ده بڼه که ئه ویش مندا دانی دایک ده که یه نڼه که گران له دنیای
په له ئا زاوه ی ژیان ی کڼه مه لایه تی دوور له سږو به زه یی و
خښه ویستی و بڼه ده که ته وه. واته گران له ژیان ی دهره وه له نږو
کڼه مه که وه ده که ته وه بڼه و ژیان ی داخراو، واته بڼه نا وه وه
به مه بهستی که یشتنی به دنیایه که هڼی و هڼی وری تیا بهر که ما
بڼه. ئه م حا ته تی که انه وه یه لای گران هر هڼه و ست کی ساده نیی
له رووی مامه که کړدنی خودی گران وه لای بڼه وانڼه، به کو ج که وت و
کاریگری دیاری هه یه له م ژووی شیعی کوردی دوا ی گرانیشدا.
گران له که انه وه یدا بڼه سروشت له ئه نجامی هه ستکردن به له دهست
چوونی و ننه ی باو و و ننه ی ئا فره ت دا ژیان ی کڼه مه که رڼه
ده کات و و ج رڼه له خه ووت هه ده بژیرڼه که ئه و خه و ته ش له بری
ئه وهی وه کو شاعیره سږ فیه کانی پښخ یی له کونجی مزگه وت و
حوجه کاندای بڼه یان په نا بڼه ته سه وف ببات، له دنیای فراوانی
سروشتدایه، به مام له هردوو باره که شدا ئه نجام هر پشتکردن
و خڼه دوور خستنه وه یه له ژیان ی کڼه مه که.

گران سهرباری ئه وهی که ونبوونی ئه و دوو و ننه یه پای ده نڼه بڼه
که انه وه بڼه و سروشت به مه بهستی به دهسته نانه و یی را بردووی ونبوو
و له دهستچوو له پانتایي سروشتداو له بهر ئه وهی نا گاته ئاستی
توانه وه له که سروشتداو مامه که کړدنی گران له که سروشتدا بڼه،
خڼه وه که به شڼه له سروشت نیشان بدات، به کو مامه یی گران له که
سروشت و توخمه کاندای مامه یی مرځ که که له زه مینه یه کی تره وه
ها تووه و له ئه نجامی دوو چار بوونی به دوو شکستی کاریگری له پانتایي
زه مینه یی پښوودا په نای بڼه سروشت هاوردووه و سروشت بهر زگار که
ده زانڼه. گران له م روان که یه وه مامه یی سروشت ده کات هر بڼه یه
هڼه و ستی گران به رامبه ر به سروشت هڼه و ستی شاعیر که که له نږو وان
خڼه و سروشتدا په یوه ندیه که دروست ده کات که ئه ویش له سهر بڼه مای
سروشتی مه زن و ئام ز په له سږو میهر به رامبه ر به گران ی
هڼه و اتووی ژر فشاری په یوه ندیه ته خڼه و دز ووه کانی کڼه مه گای شار
بنیاد نراوه. گران وه سفی سروشت ده کات و سروشت ده دو نڼه به و

هيوایه‌ی سروشت ئام‌نزی ب‌گه‌ردو پ‌له س‌زو میهری ب‌ بکاته‌وهو باربووی رابردووی دز‌و و ته‌خ و دوور له س‌زو به‌زه‌یی ب‌ بکاته‌وه. به‌واتا گ‌ران له پ‌ناوی مه‌به‌ست‌کی دیاردا سروشت ده‌دو‌ن‌ت و له بنه‌ه‌تیشه‌وه مه‌به‌ستی گ‌ه‌انه‌وه‌ی گ‌ران ب‌ سروشت له پ‌ناوی ئه‌و ئامانه‌دایه، واته گ‌ه‌انه‌وه‌ی گ‌ران ب‌ سروشت گ‌ه‌انه‌وه‌یه‌که مه‌به‌ست‌کی دیاری له‌به‌رچاو‌گیراو له‌پشتیه‌وه‌یه، نه‌ک عیشق‌کی ده‌رو‌شانه به‌سروشتی‌و به‌ست‌ت. هه‌رب‌یه مامه‌ه‌کردنی گ‌ران له‌گه‌ سروشتدا مامه‌ه‌ی شاعیر‌که که له‌رووی سروشتدا ئاماده‌بوونی هه‌یه و له‌سه‌ر بنه‌مای ئه‌و ئاماده‌بوونه سروشت ده‌دو‌ن‌ت نه‌ک له‌و روا‌گه‌یه‌وه که گ‌ران به‌ ته‌واوی ته‌ماهی له‌گه‌ سروشتدا کرد‌ب‌ت و ئه‌نجامیش تیا‌یدا تواب‌ته‌وه. ئه‌م هه‌و‌سته‌ش له‌ لایه‌ک مانه‌وه‌ی گ‌ران وه‌کو دا‌ه‌ن‌ر‌کی ئاماده له‌ دوا‌ی شیعره‌کانیه‌وه نیشان ده‌دات، له‌ لایه‌کی تریشه‌وه ئاستی وه‌سفکردنی سروشت له‌لایه‌ن گ‌ران‌ه‌وه‌و مامه‌ه‌کردنی توخمه‌کانی سروشت له‌ ت‌ک‌ای شیعره‌کانی گ‌ران‌دا و ده‌رده‌که‌ون که له‌وه جوان‌ترو قه‌شه‌نگ‌ترین که‌خ‌یان له‌ سروشتدا هه‌ن یان به‌ش‌و‌ی‌کی گ‌شتی‌تر ب‌بین سروشت له‌وه‌سفکردنی گ‌ران‌دا له‌وه جوان‌تره که‌خ‌ی هه‌یه. ئه‌مه‌ش ئاستی به‌رزو شک‌داری ئی‌حساسی شیعی‌ی گ‌ران‌و ه‌ستی ئی‌ستاتیکی گ‌ران نیشان ده‌دات. هه‌ر مانه‌وه‌ی گ‌ران وه‌کو دا‌ه‌ن‌ر‌کی ئاماده له‌ دوا‌ی شیعره‌کانیه‌وه وه‌کو دا‌ه‌ن‌ر‌کی خاوه‌ن ه‌ستی شیعی‌ی مه‌زن که ئاستی ه‌ستیاری و‌نه‌گ‌رتن و عه‌کس کردنه‌وه‌ی ئه‌و و‌نانه‌ی له‌ ئاست‌کی با‌ات‌ردایه له‌وه‌ی که له‌راستیدا هه‌ن و ئه‌وه‌ش گ‌ران له‌ شاعیرانی ر‌مانسی به‌گ‌شتی و با‌یر‌ن‌و کیتس و وردز‌رپ‌جیا ده‌کاته‌وه ئه‌ویش له‌وه‌یدا که گ‌ه‌انه‌وه‌ی ئه‌و شاعیرانه ب‌ سروشت گ‌ه‌انه‌وه‌یه‌کی ر‌مانسیانه‌یه‌و ئه‌نجامیش له‌ن‌و سروشتدا ده‌تو‌نه‌وه‌و ه‌یچ ئاماده‌بوون‌کیان نام‌ن‌ت، به‌‌ام گ‌ران ناتوان‌ت له‌گه‌ سروشتدا ته‌ماهی بکات‌و تیا‌یدا بتو‌ته‌وه گه‌رچی هه‌نگاوی یه‌که‌می گ‌ه‌انه‌وه‌ی گ‌ران ب‌ سروشت به‌مه‌به‌ستی د‌زینه‌وه‌ی و‌نه ونبووه‌کان و حه‌وانه‌وه‌و پاشانیش خ‌ دفن کردنه له‌ن‌و سروشتدا، که‌واته ل‌ره‌وه ب‌مان ده‌رده‌که‌وت که په‌یوه‌ندی گ‌ران‌و سروشت له‌ ئاست‌کی ش‌ق‌دا ماوه‌ته‌وه، له‌ ئاست‌کدا که گ‌ران له‌ح‌ته‌تی د‌ه‌او‌ک‌دا ب‌ت به‌رامبه‌ر به‌و باوکه نو‌یه که هه‌ی‌ب‌زاردووه هه‌تا ج‌گ‌ای پ‌شتی‌ری ب‌ بگر‌ته‌وه. ل‌ر‌و د‌رد‌ک‌و‌ت ک‌ هه‌میشه گ‌ران له‌ ح‌ته‌تی ت‌امان‌دا بووه به‌رامبه‌ر به‌ په‌یوه‌ندی خ‌ی و سروشت. هه‌ر ل‌ره‌شه‌وه له‌سه‌ر زه‌مینه‌ی ئه‌م ح‌ته‌تی نیگ‌رانی و ت‌امانه‌وه‌ی پ‌رسیاری گ‌ران سه‌ره‌ه‌ده‌دات که ئه‌ویش پ‌رسیاره له‌ ماهیه‌تی بوون. پ‌رسیاره له‌ ماهیه‌تی جوانی، پ‌رسیاره له‌ ماهیه‌تی له‌زه‌تی ر‌ح‌ی و جه‌سه‌دی، پ‌رسیاره له‌ نه‌نی‌

کاني دنيای ئه‌ودیوی زانین و په‌ی پ‌بردنی مر‌ق،
و‌نبوونی و‌‌نه‌ی باوک لای گ‌ران زیاتر له‌و ماوه‌ م‌ژوویی‌ه‌دا به‌رچاو
ده‌که‌و‌ت و به‌زه‌قی ده‌رده‌که‌و‌ت که ده‌کاته ته‌مه‌نی مندا‌ی گ‌ران و
ق‌ناغی هه‌رزه‌کاری و پ‌گه‌یشتن، به‌‌ام گ‌ران له‌ و‌‌نه‌یه‌کی راسته‌وخ‌ی
شعیریدا ئه‌و و‌‌نه‌ له‌ده‌ستچووه‌ی به‌رجه‌سته نه‌کرد ته‌وه‌ ته‌نها ئه‌وه‌نده
نه‌ب له‌ د‌‌ه شعیر‌ک‌دا، له‌ هه‌و‌ست‌کی نا‌ه‌زایی ده‌رب‌‌یندا
به‌رجه‌سته‌ی باری ب‌‌باوکی خ‌ی ده‌کات و د‌‌ت:
نامه‌و‌ هه‌تیو که‌وم/ که‌لاوه‌ ب‌‌ت ج‌‌ی خه‌وم.

به‌‌ ئه‌م د‌‌ه شعیره له‌کات‌ک‌دا گوتراوه که گ‌ران ق‌ناغی ژيانی
هه‌تیووی به‌‌ کردووه‌و که‌لاوه‌ش ته‌نها مه‌به‌ست له‌ژيانی ن‌و خانوویه‌کی
که‌لاوه‌ نیی‌، به‌‌کو مه‌به‌ست به‌که‌لاو‌بوونی ژيانی مندا‌ی گ‌ران‌ه له‌
رووی نه‌بوونی و له‌ده‌ستچوونی س‌زو خ‌شه‌ویستی باوکه‌وه. له‌ رووی
ژيانی پ‌ له‌ چه‌رمه‌سه‌ر‌ی گ‌رانیشه‌وه به‌پشته‌ستن به‌ م‌ژووی ژيانی
گ‌ران ئه‌وه ده‌زانین که کات‌ ئه‌م ته‌مه‌نی حه‌قه‌ سا‌ان ده‌ب‌‌ مه‌مه‌د
به‌گی برای ده‌کوژر‌ت‌و ئه‌م ناچار ده‌ب‌‌ت ده‌ست له‌ خو‌ندن هه‌‌گر‌ت‌و
له‌ که‌رکه‌وه بگه‌‌ته‌وه ب‌‌ هه‌‌ه‌جه‌ ب‌‌ شان دانه‌ به‌ر ئه‌رکی
به‌خ‌وکردنی خ‌‌زانه‌که‌ی.

و‌نبوونی و‌‌نه‌ی دووه‌میش لای گ‌ران بریتی بوو له‌ و‌نبوونی و‌‌نه‌ی
ئافره‌ت واته‌ و‌نبوونی سه‌رچاو‌ه‌ی س‌زو خ‌شه‌ویستی و و‌نبوونی ج‌‌ست‌ی
ئافره‌ت ئه‌وه‌ش مانای له‌ده‌ست چوون‌و نه‌گه‌یشتن به‌ ئاستی ج‌‌ب‌‌ج‌‌کردنی
ئار‌زوو‌ ج‌‌ست‌‌یی‌ک‌انی. گ‌ران حا‌ه‌تی و‌نبوونی و‌‌نه‌ی ئافره‌ت له‌
ژيانی خ‌‌یدا به‌م ش‌‌وه‌یه‌ نیشان ده‌دات:

سه‌رده‌م‌ک‌ بوو دنیای گیانم تاریک‌و چ‌‌ بوو
کام به‌ر‌‌چکه‌ی گه‌رمه‌ د‌‌م چه‌شنی شه‌‌ بوو
فه‌ریحه‌م وش‌، ته‌بیعه‌تم زه‌ردو ژاکا‌وبوو
زه‌رده‌ خه‌نهم ئاخ‌ی سه‌ر‌‌و فرم‌‌سکی چا‌وبوو

به‌‌ام ئه‌ی یار، یاری نازدار، ش‌‌ه‌‌ه‌ ژنی ش‌‌خ
به‌‌‌وی ئا‌ به‌چاوی ره‌ش، چاوی ره‌شی ت‌‌خ
به‌‌ با‌‌ای به‌رز و به‌ئه‌ندامی نهرم‌ و ش‌‌ و جوان
ره‌وتی شیرین، عیشه‌و نازی گفتوگ‌و جو‌‌ان
به‌م جوانیانه‌ که‌ زینه‌تی به‌هه‌شتی دنیان
به‌م جوانیانه‌ که‌ له‌ ت‌‌دا هه‌موویان په‌یدان
له‌و ر‌‌ژه‌وه دیومه‌ سیحری زه‌رده‌خه‌نه‌ی ت‌‌
دنیای ده‌روون مه‌له‌کانی ها‌توونه‌وه گ‌‌
سه‌رچاوه‌که‌ی عومری جوانیم ها‌ت‌‌ته‌وه قو‌
باغچه‌ی ژینم پ‌‌ب‌‌ته‌وه له‌ نه‌مامی گو‌!

له راستیدا گڼران باری دهروونی ځی ناشکرا دهکات، لهسره تاوه له وڼران ښک دودت که سهردهمی مندا ځی وههرزه کاری تیا بهسهر بردووه، وڼران ځی سږزو څشهوښستی باوک، وڼران و کاو ځی سږزو څشهوښستی ئافرهت له قڼاغی ههرزه کاریدا، دواتریش که وڼنه ی ئافرهت ده ځنځتهوه پښشوه ته نها به مه بهستی هه وڼدانه ښ پښکړدنه وهی گر ځی هه ست به که می کړدن لهو قڼاغه داو وهسفرکړدنه که ش ته نها وهسفر ځی ته سوږیه و گڼران ئافرهت ځی غایب دود ځنځ به واتا به خه یا ځ تهو دنیا به دروست دهکات، نه گینا گڼران ښ ئڼند ځش و څیا ځ دهکات به وڼنه ی ئافرهت که له حا ځته شدا ناتوان ځت بگات به جهستی مادی تهو ئافرهت تهو ئاره زوو یان غه ریزه ی سهرکو تکرای ښ رځگزی ښرام ښر ج ښج ځ بکات و باری ه ځچووی ځا ځی بکاته وه. هه رب ځیه به هه مان هه ځچوون و به هه مان هه زه وه چه ندین جاری تر هم هه ځسته دووباره دهکاته وه که تهو هه لهرووی ل ځکدانه وهی دهروونی گڼرانه وه مانای نه گه ښتنه بهو وڼنه یه.

گڼران نه نجام دهکاته تهو هی ښت (ژن) سهرچاوهی ئیلهامی منهو جوانیه کانی سروشت ښ بوونی (ئافرهت) ناتوانن بمخه نه سهربا ځی نه شئی شاعر نووسین، تهو هتا ده ځت:

له کونجی زا کیره ما ژن ځکی ش ځ نه کا
په ری صیفه ت به په لوپ ځی جه مال ه وه جیلوه
له کو ځ له س ځتی زه مینا، له سینهی فله کا
نه ځته مه نه عی شاعر به دایعی نه شیا.

هر له سهر ښه مای هه مان ته رزه ښ ځچوون ده توانین به ځگهی شاعری تر به ځنځنه وهو زیاتر تهو ه ناشکرا بکه ین که گڼران ده یه و ځت ښت سهرباری جوانی سروشت و ځاو ځنی و ښگه ردی سروشت که ده ش ئاسووده یی ر ځی ته نها له و ځدا بد ځزر ځته وه، که چی دوور له جوانی ئافرهت و میهر و سږزو څشهوښستی ئافرهت سروشت ناتوان ځت ښته تهو مه نر ځگایه ی که هه وانه وهی ته به دی مس ځگر بکات. به ښ بوونی جهستی ئافرهت، به ښ زه رده خه نهو بزهی پ ځ له سږزو پ ځ له مانای ئافرهت جوانی سروشت هیچ مانایه کی نیی. به واتایه کی دی گڼران ده یه و ځت جوانی سروشت و جوانی ئافرهت پ ځکه وه گر ځ بدات و تهو هه ځنځن ځش بدات سروشت و ئافرهت یه ک ماهیه تیان هه یه وهردو وکیان ده ښه پانتایی ځا ځی کړدنه وهی هه زوو ئاره زووی سهرکو تکرای ر ځی و جه سدی پیاو، به ځام به ښ بوونی ئافرهت سروشت ناتوان ځت حسی ئستاتیکی گڼران بجو ځنځت و لای وایه نه گه ر ئافرهت نه ځت سروشت تاریکستا ځی ښ گیان و ناکاری گه ره. تهو هتا له هه ځبهستی ئافرهت و جوانیدا دوا ی تهو هی که وهسفر ځکی ته سوږی سروشت و توخمه کانی دهکات ده ځت:

نه مانه هه موو جوانن شیرینن

رښه کړه وهی شه قامی ژینن
به ډام ته بیعت هرگز او هرگز
به رووناکیه به بزه ی نازیز

گډران له نه جامی ونبوونی سهرچاوه کانی سږو خو شویستی قو ناغی
مندای و هرزه کاریدا په نا به د زینه وهی سهرچاوهی نوئی سږو
خو شویستی ده بات. نهو سهرچاوه یه ش سروشته که گډران له لایه به
په کړنه وهی به شایي رحی وعاتیفی قو ناغه کانی په شتر له پانتایی
سروشتدا ده گه یت به دهسته به رکړدی نهو سهرچاوه یه و له هه مان
کاتیشدا کړدی سروشت به پانتاییه به خا ی کړنه وهی هه ست و سږی
په نگ خوار دووی ناخی که نه مه ش ده به ته جږه له پاک ژبوونه وه. نهویش
ده لاله ته کی قوو تر هه ده گرت که بریتییه له خا ی کړنه وهی غه ریزه و
ناره زووی سهرکو تکرای سږی.

نه مه ش نه وه ده گه یه نه ت که سروشت له روانینی گډانه وه بریتییه له
جهسته ی نافرته. به ډام گډران له بهر نه وهی ناتوان ت سروشت به
ته وای بکاته نه ته رناتیفی نافرته له شیعه کانی دا ناتوان ت
تک ای حزو ناره زووه سهرکو تکرای کانی له جهسته ی سروشتدا به
ناکام بگه یه نه ت، هه میسه نافرته ده کاته وه به هاوش وهی سروشت و هو
جوو ته یه کی په کوه به سترای لایان ده وان ت که هه ردو وکیان له جوانی
و ناسکی و له سږو به خشیندا چوون یه کن. له راستیدا گډران له
نه جامی نه گه یشتن به جوانی نافرته و جهسته ی نافرته و هو و نه
قه شه نگه ی چاوه وانی ده کات ده گه ته وه به سروشت بهو هیوایه ی سروشت
بکاته جږه وهی نافرته لهو بوارانه دا، به ډام نه جام نه وهی له
جهسته ی نافرته و جوانی و ئی حساسی نافرته پی نه گه یشت، له سروشتدا
ناید ز ته وهو پی ناگات. نهو ه ش وای له ده کات هه رچان به ئی حساس و
ههستی ئی ستا تیکیی و جوانی نافرته و نه نیی کانی جهسته ی نافرته و
سږو عیشق د دو نه ت و ده خو نه ته وه، به هه مان ههستی ئی ستا تیکیی و
جوانی سروشت و توخمه کانی بدو نه ت و بخو نه ته وهو و نه یان بک شت.
نه مه ش نه وه ده گه یه نه ت که سروشت نه ی توانیوه لای گډران به ته
جږه وهی ته وای نافرته، به کو به ته و نه ی هاوش وهی نافرته له
دیدي گډرانه وه، له هه وستی گډرانه وه که مه به ست لهو و نه
هاوش وهی نه وه یه هه رچان گډران نه ی توانیوه به لوتکه ی نه نیی کانی
نافرته بگات له رووی رحی و جهسته ی یه وهو هه موو سږو حزو غه ریزه ی
سهرکو تکرای خی خا ی بکاته وهو بتوان ت نافرته له رووی رحی و
جهسته ی ی و به پراکتیک بدو نه ت، هه مان ش وه نه ی توانیوه سروشت و هو
و نه ی نافرته بدو نه ت له هه ردو و بواړی رحی و جهسته ی ی و به کو
به ئی حساسی شاعیرانه ی به رزی و نه ک شانی سروشتی کړد ته
نه ته رناتیفی و نه ی نافرته.

سهرنهكهوتن له دځینهوهی وځنهی تهواوه تی ئافرهت له پانتایی سروشتدا، گځران بهرهو قځناغځکی تر له ژیانی شیعی دهگوازتهوه که ئهویش قځناغی شیعی سیاسی و ئیلتیزامی ئایدلځژی گځرانه که ئهم قځناغش لهرووی داهځنانهوه ئهگهر بځځین قځناغځکی وشکځو بځبهره لای گځران رهنگه له درکاندنځو ئاشکراکردنی راستیهک نزیک بووبینهوه که بهلای زځربهمانهوه مایه رازی بوون نییځ. کهواته دهتوانین بځځین قځناغی ژیانی شیعی گځران په یوهندییه کی تهواوی به ژیانی تاییه تی خودی گځرانهوه ههیه. شکستهکانی قځناغی منداځی وههرزهکاری بهرهو سروشت دهیبهن. نهگیشتن بهو ئامانجهی له پځناویدا دهگهځتهوه بځسروشت بهرهو قځناغځکی ئیلتیزامی ئایدلځژی دهیبات. لاوازی فیکری و باری ناههمواری کځمهځایه تیش گځران بهرهو نووسینی شیعی سیاسی کځش دهکن. لهم بوارهشدا بځرهځمهځنانی شیعریهت کارځکی سوکځو ئاسان نییځ، ههر بځیه شیعی سیاسی گځران هېچځک ناخاته سهر خهرمانی پځ له داهځنانی ئځو، بهځام دهشځ ئیلتیزامی سیاسی و ئایدلځژی بووبځته مایه ئځقرهگرتنی دهروونی گځرانځو له حاځه تی شلځق نیگځرانی و تځځامان دووری خستبځتهوه. بهځام لهگهځ ههموو ئهوانهدا گځران ئهو شاعیره داهځنهریه که توانی له ئاستی زماندا شځځشک له شیعی کوردیدا بکات، ئهگهرچی گوتاری گځران رځگوریشځی لای مځولځوی هځځ، بځځام ئځزموونی ئځم برهوپځدانی گوتاری شیعی نوځی کوردیه. دیسان لهرووی جیهانبینی شیعی و ئهو پرسیارانهی شیعی گځران ههځیدهگرت دهشځ ئهزموونی گځران به ئهزموونی تازهگهری دابنرځت که تاكو ئځستهش شیعی کوردی سنوورځکی دیاری له نځوان خځی و ئهزموونی گځراندا به تهواوی نهکځشاهه. سهرباری سهرهځدانی ئهزموونی نوځ بهځام رهگځو ریشهی ئهزموونی گځران ههر زیندووه هه تا ساځانی ههشتاکان که جځره دابځانځ له ئهزموونی گځران لهرووی شځوازی شیعی وگوتاری شیعییهوه سهرهځدهدات، بځځام ئځو هځوځانځ ناتوانن لځ ژځر هځرموونی ئځزموونی گځران دځربچن.

زځربهی زځری شاعیرانی کوردی دواي گځران ئهگهر گهځابنهوه بځ سروشتځو مامهځهکردنی توخمهکانی سروشت ئهوا نه یانتوانیوه لهژځر کاریگهری ئهزموونی گځران دهرېچن لهچځنځتی مامهځهکردنی سروشتدا، سروشت وهک ئامازه مان بځ کرد لای گځران ئهځتهرناتیفی وځنهی ونبووی قځناغځکی دیاری ژیانی گځرانه. له ئهزموونی دواي گځرانیشدا سروشتی کوردستانځو توخمهکانی بریتین لهو باببه تانهی که گوتاری مانځو و گوتاری سیاسی نه تهوه یی کوردی پځکدههځنن.

دیاره سروشتځو توخمهکانی سروشتیش په یوهستن به قځناغی ژیانی کځمهځگهی شوانکاری و کشتوکاځوځ، واته قځناغی فیودیالی له ژیانی

ڪم مه لاهه تي ڪم مه گهي ڪورده واريڊا. لهره وه ده توانين ناماڙه به
 نه وه بکهين که گران له گه انه وه ڏا به سروشٽ زياتر گوزارشتي
 په يوه ستبوني مرقه ڪورده به سروشته وه ده کات که دهش نه وهش
 ونه گرتن ڪي رياليسي تانهي ڪم مه گهي ڪورده واري به ت که لهو
 ق ناغه ڏا ڪم مه گهي ڪي سهره تايي لاد نشيني نه و سروشٽ بووه، به
 نه ده به که شي ده رب يني ژياني نه و سروشته. به واتا شيعر لاي گران
 گوزارشتي ژياني ڪم مه گهي ق ناغي پش دروستبوني ڪم مه گهي شارو
 ڪم مه گهي مه ده ني ده کات. ج کهوتي گه انه وهي گران به سروشٽ و
 مامه ڪوردي توخمه کاني سروشٽ به به رهه مي شيعري ڪوردي و تا ڪو
 نه م ديرو ئاشکرايه. نه مهش نه وه ده گهي نه ت که شيعري ڪوردي
 بهش و به ڪي گشتي (جگه له هه نه هه و تاهه که سي) زماني سهرده مي
 نه دزيوه ته وهو تا ڪو نه سته گوزارشت له ڪم مه گهي فيوديالي ده کات که
 نه وپش به گوهره ئاستي گه شهي ڪم مه لاهه تي و پشکه وتن له ڪم مه گهي
 ڪورده واريڊا له ئاستي ژياني نه و سروشٽ ڏا ده نر ت، واته شيعري
 ڪوردي بهش و به ڪي گشتي گوزارشت له ژياني ڪم مه گهي فيوديالي ده کات
 له کات ڪڏا ژياني ڪم مه لاهه تي ڪم مه گهي ڪورده واري نه سته له
 ق ناغ ڪي بره وسه ندو تر دايه نه گهرچي نه گه يشته ته ئاستي ڪم مه گهي
 مه ده ني خاوهن ناسنامه مي مه ده نبوون. هر نه هه ڪارهش وهه اي ڪردو وه
 که شيعري نو ڪوردي لاوازو دواکه و توو به ت له ئاستي ژياني
 ڪم مه لاهه تي و ئاستي حيسي و ت گه يشتن ڪم مه ڏا و تواناي
 به رز ڪورده وهي پرسیار گه وهه ريه کاني ئينساني ڪوردي نه به ت چ ڪه
 ڪم مه لاهه تي و نه ته وه يه کان چ ڪه شه زاتيه تا ڪم ڪم سي مريه کان.
 نه سته ده توانين به ڪين نه زموني شيعري گران له م ژووي شيعري
 ڪورديڊا ج گاي ديار هيه وه له ئاستي دا هه ناندا گران خي
 ده به ست ته وه به خهون و خهيا و م ژووه وه به مه به ستي دروست ڪوردي
 به ت پيا به رزگار ڪوردي وه له نام زگرتني رحي نيگه ران و نه قره
 نه گرتوي مرقه نه مه سهرده مه، گران نه وه نه زمونگه ريه که له دواي
 نو ده گه به ت، پرسیار ده ربارهي بوون و ڪه شه کاني بوون به رز
 ده کات وه، له مه سه لهي جواني و چ ژي راسته قينه ئي ستاتي ڪي مرقه
 ده پرس ت. دا هه ناني گه وره ي گران ده گه ته وه به جيهه نيني
 گردووني شيعر کاني که نه وهش سيفه تي سهره کي به رهه مي نه مره.

(نه م باب ت ل هاويني ۱۹۹۲ نووسراو، به رچاوي خو نه ران
 نه ڪم و توو، پمباش بوو ل يادي ۶۲ سا ڪي ڪچي دوايي گراندا
 به لاي بک م و).

تورکیا چی ل سوریا و عراق د وټه؟ . عوسما نی حاجی مارف

ل شکرکشی ئمیکا به سار عراق ل سا ۲۰۰۳ دا، ل بهر ژوندی ئمنیکانی تورکیا دا نهوون. مللاند ناوځییدکانی عراق ک دواي ل شکرکشی و سره دانی ئلقاعید و داعش و شعی ناوځی سوریا، هموو پکک وو بوون هه دی دخی ناسقامگیری ناوچکک، ک زیاتر ل دوو دی خایاندو، ل م نهو دا پککک ک ل لایین ناتوو وک قواریکه تیر رستی د ستنیشانکراو، دیانسا شعی ئنقار دکت، سوودی ل و دځ گڙاو ی عراق و رگرت به ئوی بوونی خه به در ژایی سنوور کان ل نهوان تورکیا و کوردستانی عراقدا جگیر بکات.

ل سار سنوورکانی تری باشووری تورکیا، ل همم تی شعی به فراوانی دژ به داعش، بوو هه دی ئوی ک هاو بی ش نهوان ئمیکا و پکک د روست ببت ک به باي چکداری پککک ل سوریا ئژمارد کرک، ک دواتر هه زکانی سوریای دیموکرات ک نتر کرک دنی ناوچ سنووریکانیان به د سته نا. ئم هاو بی شی بوو ته گورترین به ربست ل به رد م دوو بار دانی پ یو ندیکانی نهوان ئمیکا و تورکیا.

هه رچ نده تورکیا، پشیني ئوو دکت ک بوونی سربازی ئمیکا له عراق و سوریا به شوو یکی به رچاو ل ک مبون وو دای، به ی به دوا دا چون به ئامانجی فراوانتر دکت، که بریتین له ک نتر کرک دنی ئو نا ئارامیه له سنوورکاندا هه، به ی هه و ئدات به به شکر دنی پکک که له هه ر پانتاییک به ه سورانی چکداری. ل لایکی تر وو تورکیا هه و ئدات ی ککانی پاراستنی گال (پ پکک) ل سوریا پاککات وو، چونک تورکیا پ یو ندیکانی به پکک به پکک وو وک هه شویکی ئمنی به داهاتوی خه س یرد کات. دواتریش دواي ک تایی شوو ک ی ل لکک ی پکک، ننگ دانوسان ل لکک دیمشق و واشنتن بکات، به ام ئمیکا و به پکک و هه زکانی سوریای دیموکرات ل ئستادا به شک ل باکوری هه هاتی سوریا ک نتر دکن، به ام تورکیا د ی وټ ل و ناوچانه خه ل لکک واشنت دا هه ماه نگی بکات. ل ک تاید ا ئنقار پ یوای

لډ درې ژخا يا ندا حكومتي سوريا خرمات به بهر ژوندۍ كاني دكات، به به پيوايي ژمي ئسدد د بهت لايه نكي به شدار له چار سري كشه كا نيدا.

ننقري ك شايه تحاي دوو د به ناسه قامگيري، به درې ژايي سنووري باشووري واته كي، له پشيني كړدني به كشانه وي ئمريكا، پلاني ه به نگو و بندت به كه تاييه نمان به نادنيايي، به ئگري ئنجامداني ككك وتني فراوان له گي ژمي ئسدد.

داوا كاري سري كي توركي له ژمي ئسدد، سركو تكدني به پگي و گي اندن وي ئو ناوچانه كي له لايه ه نه كاني سوري اي ديمو كرات و ك نتر كراون به ژر د سته تي ئسدد، له كه تاييدا ئنقري د به و ت ئسدد لانيك م به شك له به نا بهري سووريه كان بگي ننه و ك كه زياتر له د سا له تركيه نيشتن. به م له به رامبه ريشدا ئسدد د به و ت ه نه كاني توركي سوريا به به به ن.

نزيكي شش مليه سووري كه له ناوچه كاني ژر ك نتر ي توركي له باكووري سوريا د ژين، نايانه و ت د سته تي ژمي ئسدد به م زووانه بگي ننه و، ئگري ه ر و و بدات. به ه مان شوو زريك له به نا بهران له توركي نايانه و ت بگي ننه و و ته ت كيان.

به كه له نيگه رانيه سري كي كاني ئنقري ئو به كه كشانه وي خه را له باكووري سوريا د ت وانه بيه ته ه ي دا ماني ئمني هاوشه وي كشانه وي ئمريكا له افغانستان. ئم سيناري به، دروست كړدني له شاوي زياتري به نا بهران به ناو توركي.

به دوورك و تنه و له م سيناري به، ئنگه ئنقري داوا له ئسدد بكات كه "ناوچه خي م شي" كاتي له باكووري سوريا د ا به م زرينه، ه رو ه ها ه نه سري باز به كاني توركي و ئو ه نه ميليشيانه ي هاوپه يماني توركي د كنه، د ستيان به ه نديك له د سته تي ناو خيدا بگات، له كاته كدا ديم شق خرم تگوزاريه گشتي سري كي كاني و ك به رو رده، خرم تگوزاريه كاني گي ياندني په ست و ه تد به و د بات. دواتر به دواي كه تاييه نمان به شهي ناو خ، گي اندن وي ك نتر ي ته واوي ژم له باكووري سوريا د ا به ن ك نه و.

به م به شو به كي سروشتي "د سته ي زگاري شام" كه لايه نكي ئيسلامي سونه، به ه موو شه و به ك ه و نه دات ه ر كك و تنه ك كه ئنقري له گي ئسدد ئنجامي بدات، ته كي بدن. ه به ته د ژايه تي كاني د سته ي زگاري شام بوو ته ناچاري هاو كاري نه وان سوريا و توركي، ئم م ش د ت وانه توركي او سوريا زياتر له ك نزيك بكا ته و.

به له به رچا و گرتني په يو ندي كاني ئم د سته ي له گي قاعيد و زياد و وي ئم د سته ي، ئنگه ه نه د ر كيش د سته و ردان بكن به

یارم تیدانی تورکیا ل دامرکاندن و هی و کاننی ئو د ستیی، ک ئمریکا و ت نانت ئژاوا تا ئستاش نیگ رانن ل م ترسی کچکردنی ب ک م ل سوریاو.

ت نانت ل کات کدا تورکیا ل گ ئ س د دانوستان کانی ئ نجام د دات، ه رو ها ب رد وام د ب ل پیو ندی کانی ل گ ئ ئمریکا س بار ت ب داهاتووی باکووری ژ ه لاتی سوریا، ئ گ ری ه ی واشتنن ئاماد بوونی س ربازی خ ی ل و ک م بکا ت و یان ب ت و اووی بکش ت و. ئ نف ر ق ناغ کی اگوز ر پ شینی د کات ک تیایدا باکووری ژ ه لاتی سوریا ب ش و ی کی ناف رمی دابش بکرت و ل لاین خ ی و سوریاو ب و و ی ب رن.

ل ئ ستادا ل گ ک می س ربازی ئمریکا ل باکووری ژ ه لاتی سوریا، ب هاو ب شیکردن ل گ ه ن کانی سوریای دیموکرات کارد ک ب گریکردن ل گ ان و ی داعش. ل چوارچ و ی ئ م ه و دا، ی پ گ و لاین کانی دیک ی ه ن کانی سوریای دیموکرات پار زگاری ل زیندان و ک می د ستب س رکردن د ک ک نیک ی ۷۰ ه زار چ کداری داعش و ئ ندامانی خ زان کانیان تدا نیش ت ج ی.

ب ه ندک ناوچ ی باکووری ژ ه لاتی سوریا - ب تایب ت د ی ووباری فوراتی ناو است - ئ نف ر هاوکار د ب ل گ ئ ئمریکا و ئ گری ل گ ان و ی داعش ب هاوکاری ه ز ع ر بی کانی د ستی تورکیا.

س بار ت ب ب ش کانی دیک باکووری ژ ه لاتی سوریا، ئ نف ر گفتوگ ل گ دیم شق د کات س بار ت ب کخستنی گ ان و ی ئ م ک و ک تایه نان ب ک نتر ی ی پ گ، ئ م ش ل چوارچ و ی ی کلایکردن و ک تایه نان ب ش.

ی ک ل ئ است نگی کانی ب رد م ه و کانی تورکیا، ئ ران ک تا ئستاش وک پشتیوان کی گ ور ی د ر کی ئ س د د م ن ت و، ب م ئ ران ب هیوا بوو ل فراوانکردنی نفوزی خ ی ل باکووری ژ ه لاتی سوریا. ب تایب تی ب دوی ه گیرسانی ش ل لاین ئسرائیل و د خ ک ل ناو سوریا ب ئ ران س ختر بوو، ل استیدا ئ نگ ئاماد بوونی س ربازی تورکیا ب ش و ی کی ب رچاو "پردی وشکانی" ئ ران پک بخت ک سوریا ب ع راق و لوبنان و د ب ست ت و.

و ک ئا ز ی کانی د خ ک و ها د رد ک و ت، ب ژارد ی کی سیاس تی ئسان ب ئمریکا ل سوریادا نیی تا بتوان ت ک نتر ی ت و اووی خ ی بس پ ن ت و، چونک ل ب رامب ر ن خشی واشنت ندا هیچ ی ک ل ئ ران و و سیا و چین ... ئاماد نین پ شوازی ل ه ر ک و ت ن ک بک ب ناوی ئ و ی ک ئ م ی ئ س د ب گ در ت.

لایکی تر و هەر ل چوارچووی ه و کانێ ئنقەر ل سوریا و عێراق، ل سەر بردن پشوو پێژێ "گای گش پدان" ک تکی بازگانیی عێراق و تورکیادا تدم پت، بازای کانێ ئاسیا و ئوروپا ل گئی زریای هیندی و دریای ناو است و بیی ک و دبست و، ئمش پ یو ندی کی تایب ب جیال و سوریا ک بشوو ی کی ئاسانتر پ یو ندی تورکیا عێراق دبست و، جگ ل و پ یو ندی ش ک سی سا زیاتر تورکیا بارزانی و گریدا و.

له مانکادا لم دوا یان دا ئنقەر ب یاریدا پ یو ندی کانێ ل گ ب غدا با شتر بکات، ب غداش گ پی سوز ب پ رژی "گای گش پدان" ه کرد و ل ه مانکادا پ ک ک و ک "ر کخرا و کی ق د غ کرا و" پ ل ل د کات.

ئنقەر پ یوای گر بستی بیناسازی قازانج ب خش ب ب ندر و گاو بان و ژرخانی ه ی ئاسنی پ رژی "گای گش پدان" ل هردوو شاری ب غدا و حکوم تی ه ر م ب ناو بازنی خ ی اد ک شت، هاوکات داوای پاشتی ئ م ریکا د کات ب ه زکردنی نفوزی تورکیا و ک ه زک ب اگرتنی هاوسنگی ل ب رامب ر ئ راندا. ئ گ ر ه موو ئ م ئامانجان ب دی به نر ت، ئنقەر داوا ل ب غدا د کات ئاماد بونی س ر بازی تورکیا ل باکوری عێراق قبو بکات. ل ه مانکادا داوا ل تا بانی د کات ک پ ناگی ئارام ل س ر خاک ک ی ب پ ک ک ک تکا و.

به ژ و ندی کانێ ئ مریکا و تورکیا له عێراق ب ئاسود تر و ب ئاسانتر ی ک د گرن و له چاو سوریا، پ رژی "گای گش پدان" بشکی س ر کی ئ م ه و ی. ب گومان ه موو ئ م ه و ی تورکیا کاریگری ل س ر ئ و د خ دب ت ک عێراق و سوریای کرد ت گ پانی س ر کی ک ب ک ب رامب ر ب ئ ران. ئ گ ر واشنتن و ئنقەر ب گ ن ب ک و تن ل س ر ئاین دی باکووری ژ ه ی اتی سوریا ب د نیای و تاران ه نگاو د ن ت ب ت کدانی ه و کانێ تورکیا ل ناوچ ک دا، تاران جگ ل فشار خستن س ر ژ می ئ س د ب تکردن و ه ر ک ک و تن کی ب ر فر اوان ل گ ئنقەر، ل ه مانکادا ب پ یو ندی در ژخای ن کانێ ل گ تا بانی ک و ورد گر ت ب گریکردن ل پلان کانێ تورکیا دژی پ ک ک ل عێراقدا.

هروها ئ ران ل گ ی هاو پ یمان کانێ ل ب غدا ک و ورد گر ت ب ت کدانی سیاس تی پ رژی "گای گش پدان"، یان ب خا و کردن و ی پ ر سی بیناسازی یان دوا خستنی ج ب ج کردنی پ رژی ک. د ست پ شخ ری ئ م دوا یان ی (د ق ل ت با خچ لی)، س بار ت ب

ئازادکردنى ۋە بدو ۋا ئجالان، كە تەيدا ئامادەى خەى ب
ئازادکردنى ئجالان ۋاگە ياند ب ۋ مەرجەى "ۋە بدو ۋا ئجالان، ل
زىندان دەرپەنرەت ۋ ل پەرلەمانى توركىا چەكدانان ۋ
ھەشەشانەۋى پەكەكە ۋا بگەيەنەت.

"ئجالان ۋە توۋىتە، مە ئامادەم بەرپرسىارەتە مەژوۋىيە خەم جەبەجە
بەم، داۋا ل ۋە كخراۋەكە دەكەم چەكەكانى دابنەت".
ئەستا پەرسى گەرمى توركىا چەكدانانى پەكەكەيە، توركىا دەيەۋەت ئەۋ
كارە لەسەر دەستە ئجالان بەرەت، (دەۋەت باخچەلى) يەكەم كەس بوو
ۋەگەي چەك دانانى پەكەكەي ۋاگە ياند ۋەتەى "با ئەۋ گەشەگىرەي سەر
ئجالان ھەگەر ۋە بەرەتە ناۋ پەرلەمان ۋە لەبەردەم ھەموو
نەۋەرانە پەرلەماندا بەي مەن كەتەيم بەۋ ۋە كخراۋە ھەناۋ
چەكەكانەتەن دابنەت".

ئەمە چەندە ۋەقەي دەپەتەۋە بەمەم پەشنىازى باخچەلى بەشەكە
لەۋ سىياسەت ۋە ھەنگاۋانەى توركىا ھەۋەتەدات كە ۋەۋەكى
زىاتەر بەگەتە لە دەخە سىياسە ناۋچەكە ۋە ئەۋ ئاۋگەۋەانەى
پەشەينە دەكەتە، تا پەگەي خەى قايم بەكەتە، بەتەيەتە كە
داگىركارى ئيسرائىل بە سەر غەزەۋە ۋە باشورى لوبنان ۋە
ھەۋەدانە ئيسرائەل بە فراۋانكەرنە شەۋە لە ناۋچەكەدا،
دەخەكى تەزەى فەراھەم ھەناۋە ھەۋەكەشەكان گەۋەانىان
بەسەردا ھەۋەتەۋە، توركىاش ۋەكەلەيەنەك بە بەردەنە پەشەۋەى
دەستەۋەردانەكانى لە ناۋچەكەدا ۋە لەۋەستەي ئەمە دەخە
دەۋارەدا، لە ھەۋەي دەستەۋەتە بەرژەۋەندە زىاتەرە، تا دۋەى
ۋەستەنى شەۋە لە ناۋچەكەدا ھەۋەسەنگە خەى بائەتەكەت ۋە
پەگەي خەى بە ھەزەتەكەت، كە لەم بارەيەۋە قەسەكەرنە لەسەر
ھەندە مەفە خەۋەكى كوردەستەنى توركىا ۋە ۋەكەۋەتەن لەگەۋە
ئجالان ۋە پەكەكە بەكەتە زەمىنەيەك بە ئەۋ سەترەتەيەكە
دەيەۋەتە باۋەدەستە بەسەر ۋەراق ۋە سورىدا بەپەنەتە، ئەۋەى
بە توركىا بەبەيەخە مەفە خەۋەكى كوردەستەنە.

بە ھەندە زانىارى بە ئەمە ۋەتەرە سودە لە ۋەتەرەكى "سۈنەر چاغەپتەي"
ۋەرگىراۋە بە ناۋەنىشانەى "توركىا تەرىدە إعادە رەبە العراق ۋەسورىا"

بېلېجی ای پورته کې، نړیکې 6.4 ملین هېکتار (16 ملین ډنم) دارستان له سالې 2023 دا تېکدراو. تېنانت دارستانی زیاتریش بېلې 62.6 ملین هېکتار وړانکراو بېلې د روستکردنې ګاوبان و داربېلین و ټاګرکې وتنو کې زیانی ګورې له دارستانې کان داو.

له لوتکې کېش و هېوای نېتېو بېکګرتوو کان Cop26 (کېنفرانسی 26) له سالې 2021 بېگشتی هېموان ازیوون کې بېیندوې دارستانې کان تا سالې 2030 اېبگیرت. له اګېانندنې کدا له هېسېنگاندنې دارستانې کان ئېمسال له لایېن هاوپېیمانی توئیندو و ټټکخراو کانی کېمېکګې مېدنېو بېاوکرایو، له اګېانندنې دا پېشکې وتنو کانی بېرو ئو ئامانجې خستې وو. له ودا بې کارهېننای هېې بندېتې تېکېای دارستانېلېن له نېوان سالېانی 2018 و 2020 ، بې دېرکېوت کې پېشکېوتن بې شېوېکې بېرچاو نېشېتې پېشېو سېبارت بې بېینې دارستان، له سالې 2023 دا نړیکې 50% زیاتربوو .

له لایکې دیکېشېو هېچ نېشانېک نېې بې وازهېنن له سووتېمېنې بېردینې بېندراو بېجېگرتندوې کېرېسې پاکېکان، چونکې دېردانی ګازی ژهراوې پلېکې بېرزی نوې تېمارکردوو سېرېای بېنېکانې کېنفرانسی Cop28 ی ساک له مېوبېردا. بې پېچېوانو سووتانی خېوز و نېوت و ګاز له سالې 2024 دا بېردېوام بوو له بېرزبوونېو دا .

له کېنفرانسی Cop28 سالې 2023 له دوېې ټټکېوتن له سېر ئېوې ” تېپېینې قېناخی سووتېمینې خېووزې بېردینې ” کرا، بېیارکې ئېوېندې ګرنگ بوو کې ستایشی کرا بېو پېې هېچ کام له 27 لوتکې پېشو داوای سنووردارکردنې هېکاری سېرکې ګېرمبوونې جېهانیان نېکردبوو .

ئېمان و زېری تر بېکې ئېوېن کې بې کارېکان بېو شېوېکې کې زېروور جې بېجېبکرت ناکرت بېې ګردېووانې ئېم کېنفراس و حکوم تېکانیان دېکېونې بېر خنې جدې شارزایان و چالاکوانانې ژینگې و ئېوانې دیکې کې بې تېنگ ژینگېو دېن .

ئېم هېوېستې ئېوان و زېری تر جېکې سېسوېمان نېې له کاتېکېشدا ئېوانې کې پشکې ګورې ژینگې پېسکردنېان دېکېوتې ئېستو، ئېوانې کې تا ئېستاش مېتې هېکېینې زېوې دېدن بې دېزیندوې ګاز و نېوت ، ئېوانې کې بارېکېو بېکې سېرکې کېمېانیاکانې نېوتیان لېې، ئېو ئېوانن کې قسې له سېر کېشې

ژینگه دځان و بيار گرنگه کان دځان تاكو به دانيشتوان زيانښخښت .

نومش تځاو وځو ځو وايي كې له وټا تځا كډا كې حكوم تځا سركوتي هاوو ټايني زځر دځاندې دځا قس له سځر ئازادي او بځوون بكا و كځنفراسني مافي مځف له و بگځځت و بځرنامي به دابنځت و بځياري له سځر بدرځت ، يا كځنفرانسي خځځه ځر زځنگځځه بهت و قس له سځر زكبرسيان بكا.

شاري باځه ، پايتځتي ئازربايجان ، خانځخوي ئځمجار ي ئم كځبوونځو گځور يي ، خي خاوي ني سامانكي زځري غاز و نځوتځ به واد يي كې له سځدا 90 هځنارد ي داهاتي به دځرو ساماني وز يي ، تځنات ئيسرائيل له سځدا 40 پځداويستي وز يي له و دځكځت له بځرانځر فرځشني چځك و تځقځمي به سځركوتكردي ئځرنام نووسان ، چالاكواني ژینگه و هځر كځس و لايځنكي ديځه كځ دځر به دځسځاتي ئازربايجان بن ، به بځرد و اميدان به جځنگ دځر به ئځرم نيي كان و داځيركردي خاكيان و بځديلكرتي هاوو ټا نيان . ئيسرائيلش ئو وز يي كې له و دځيځ له ئځستادا به بځرد و اميداني شځځ نځگريسي كځي تي دځر به فځلځستينيي كان و خځكي لوبنان . ئم نځ هځر ئيسرائيل بځكو هځندځ له و ټا ني ئوروپا سووتځمي به رديني له ئازربايجان دځان و بځياريش كې بهي ئم هاورد يي له سا ي 2027 دا دووقا بځنځو .

نځوشي كې دځبځت مايي دځگراني و تووځبوون ئو يي كې سځر كي ئازربايجان ئيلهام ئيليځ (Ilham Aliyev) خي و خځزانځي مليار هځ دځلاريان له سځروځت و ساماني سځروشتي و ټا تځځ بځدځستهځناو ، منځت نه له سځروشت و نه له كځس دځزانځت به بځشداربوواني كځنفراسځي وت “نځوت و غازي ئازربايجاني دياريي لاي خوداو” و وونيكر دځو كځ دځرهځناني نځوت بځرد و ام دځبځت . له چالاكيي كځدا وتي: “وځ سځر كي Cop29 (كځنفرانسي 29) ، بځگومان ئم دځا كځكيكار كي به هځز دځبين به گواستځو مان له سووتځمي به رديني بځرو ژینگه ي پاځ و سځوز ، ئم ئو دځكځين . ” “... ” بځځام له هځمان كا تدا ، دځبځت واقيعبين بين . ” ئاماځي به وځشكر دوو ، “نا بځت و ټا تان تاوانبار بځرځن [بځهي ئو يي نځوت و غازيان هځي] و نا بځت تاوانبار بځرځن به هځناني ئو و سځرچاوان ي به بازا ، چونك بازا پځويستي پځي تي . خځك پځويستي پځيان هځي ” ، اځا يان دځكځي به بځشداربوواني كځنفرانسځك پځيام كي زځر وون و ئاشكرا بوو .

دي له دځوځځكي ئاوا دا كې خانځخوي نوځنځراني ئو هځموو

والتاننیه و بپو پاشخانن پیسپو سبارت بپو ژینگ و مافی مرث
گرانن کارکی زپو باشی لپو سوز ببپت. ناکرت تپ بانگشپ
ژینگ پارنزی بکیت بپام هاوکاتیش دانیشتوانت لپو کارساتدا بن کپ
پرسی ژینگ واتپ دادپرووری و سلامتی ئازادی هپوانن. جگ
لپوی کپ سبرک خپ هیچ پلانکی نیپ بپو مکردنن وپ دوو م
ئکسیدی کاربن. لپم ش سیرتر لپو کاتکدا کپ ئم کپ بونن وپ بپ
کشپ ژینگ یپ لپو ئازربایجان کپ چی سنوری زمینن و ئاوی بپ
گرتن لپو هاتنی دستانی ژینگ بپو دبرپینن نا زای لپو کاتدا
لپو داخراو. تاکپ گایک بپو ئو وپ بپو شداربووان بگن
کپ نفرانس کپ گپ ئاسمانیپ، کپ خودی ئم ش پیسکردنی زیاتری
ژینگ یپ.

جگ لپو زانیاریانن سبرو و بپپی ئو زانیاریانن کپ هاوپیمانی
چالاکوانانن Kick Big Polluters Out شیکارییان کردوو، لانیکم
1773 لپبی چی خپوز و نپوت و گاز گپیان پپدراو بچن ناو ئم
گردبونن وپ وپ.

لپم ئانن دا گروپک لپو شارزایان و پسپپانن ژینگ نام یپکیان
ئاستپ سکرتری نپت وپ یپکگرتوو کان کردوو، لپو گروپ دا کس
ناودار کانیان بریتین لپو بان کی مون سکرتری گشتی پپشوو نپت وپ
یپکگرتوو کان و ماری بپنسن سبرکی پپشوو ئیرلندا و کریستیان
فیگپرس بپرسی پپشوو کپ شوه وای نپت وپ یپکگرتوو کان و زانای
ناوداری کپ شوه وای یپهان بپکستر م. لپو نام کپ یاندا ئوان
اشکوانن و توپانن " سیاستی کپ بونن وپ کانن لوتکی کپ ش و هپوا چی
تر لپگپ ئامانج کاندا ناگونجن. پپویستمان بپو گپ انکاریپ کپ
لپو دانوستان وپ بمانبات بپو جپ جپکردن "

ئفریقا 40% سبرچا وپ کانن وزپ نوپوو وپ جیهانی لپو بپردستدایپ
بپام تپنها 2% وپ بپرهپنانن جیهانیپ کانن بپ خپ ااد کپ شپت.
بپهپ ئو وپ 20 لپ کپ 38 وپاتی ئفریقا کپ مداهاتن و قپرزاری
زپرن و سووپکی زپر کپ وپت سبر قپرز کانیان کپ دپت ساپانن بپ
قیست بیدن وپ.

بپچی پرسپ ژینگ گرنگ و دپت بکرتت خالی سبرکیپ؟

پپموایپ وونکردن و بپگپ زپری ناوت بپو فپرام ش نپکردنی
ژینگ و دپرکردن بپو کارایی باش و خراپی لپو سبر ژیانن تاک کان و
خودی کپ گپ کان. ژیان و ژنگ دوو جپ مسبری بپ یپک وپ بپستراون و
هپرگیز لپو یپک دانا بپن. خراپوونی ژینگ یا وپانکردنی ژینگ بپ

استاوخ پيوستل ب ژيانول، ژيان بل پاراستنی ژینگ بوونی نابت، ک ل کاتکيشدا تکدانی دستکردی مرځ، هر ئاواش دکرټ ک خودی مرځ چاکسازی تدا بکات.

گر تماشای هر ئم يک دوو سا بکين بل وونی و ئاشکرا خراپوونی ژینگ و کاردانولوی لسر و اتان و کممگگکانی زر خراب کوتوتول.

هندک ل گلانی ئفریقا بهی کارساتی خراپی کش و هواو تا 5% بهره می ناوخیی خیان ل دست ددن، لکاتکدا هندکیان تا 9% بودجی نیشتمانی خیان بل ئولوی بسر دئرئنجامکانیدا زان بن دخن لاو.

دوایین اپرتی کخراوی کشناسی جیهانی مزند دکت ک ئفریقای باشووری بیابانکان تنها ل ماوی دی دها توودا ساان پویستی ب 30-50 ملیار دلار دبت تنها ب دابینکردنی تچووی پاراستنی ئو کممگگیانی ک ووبلوی کارساتی ب وندی پيوستبوو ب کش وهوا د بندو. ئاشکراش ناتوانرت هژاری کم بکرئتو، برستی نهرت و کممگگیکی ئاودان و خاگر بنیات برت بل ب چارسرکردنی کش وهوا.

اپرتکی مانگی پشوو سلبارت بل بکارهینانی زپا و ئامرازکانی دیکای غاز دریخستوو ک ساان 40 هزار ئوروی دکوژت توژیندوک دت ئو گاز زیانبخشانی پيوندیان بل نخشییکانی د و سییکانول هی، نزیکای دوو سا ل ژیان مرځ کم دکنو. ل هر سا ماک ل یکتی ئورویا، یک ما ب غاز خواردن دروست دکت، ئمش ئو دگگینت ک ل 54% ماکانی بریتانیا و زیاتر ل 60% ل ئیتایا، هندا، مانیا و هنگاریا غاز بکاردهنن. ئمش دبت هی دردانی مادی زیانبخش ک بری هوا هو پدکت.

لافاوکی مگرب ک ل مانگی ابردودا بو 18 کس گیانیا ل دستدا و کاریگرپیکانی لافاو ک ئو ناوچانی زیاتر گرتو ک سالی ابردوو بهی بووملرزیکو و زیانیا برکوتبوو.

هر دوو هفتل ملوبلر بوو ک ل فالانسیا ل ئیسپانیا بهی لافاو و 220 کس گیانیا ل دستدا و 80 کسیش هشتا چارنوسیان نزانراو. دواي ئولش چشنی همان لافاو مللگا-شی هر ل ئیسپانیا گرتو و زرری شمک و کای زری بوو.

ل ماوی دوو اژدا ل باغلان ل ئفغانستان لانیکم 315 کس بوونل قوربانی و زیاتر ل دوو هزار مایش ویران بوون. نزیکای هزار و

600 کس بریندار بوون و سډان کسۍ دیکۍ ش بۍ سۍ روشوۍن بوون. هۍ روۍ ها لافاوۍ کی خۍ را لۍ پارۍ زگاګانی دیکۍ لۍ سۍ رانسۍ ری ئۍ فغانستان وۍ رانکاریۍ کی زۍ ری بۍ دواۍ خۍ یدا هۍ نا و لانیګۍ م 50 کس لۍ و لافاوۍ دا ګیانۍ لۍ دۍ ستدا. ئۍ فغانستان هۍ میښۍ تووشۍ کارۍ ساتۍ سروشتۍ بوو. لۍ نۍ وان وۍ اتانۍ کۍ مداها تدا، بۍ پۍ یۍ کۍ لۍ اپۍ رتۍ کان، لۍ ووی ژمارۍ مردن بۍ هۍ ئۍ وانۍ وۍ لۍ نۍ وان ساۍ نۍ 1980 بۍ 2015 ئۍ فغانستان پلۍ دووۍ می لۍ نۍ و ئۍ و وۍ اتانۍ دا بۍ دۍ ستهۍ ناو. بۍ ګومان لۍ ئۍ فغانستان دا هۍ ر کارۍ ساتۍ سروشتۍ یۍ خۍ نۍ ګرتوون بۍ کو مۍ ژووی درۍ ژۍ شۍ ی چۍ کداری وۍ اتۍ کۍ دۍ خۍ کۍ ئۍ وۍ ندۍ تر خراپتر کردوو.

لۍ م ساۍ نۍ دوا ییدا بۍ رزبوونۍ وۍ چۍ بوونۍ وۍ زیرانی زۍ ر ګۍ ورۍ مان دیوۍ کۍ زیاتر وۍ رانکاری بۍ دواوۍ بوو، وۍ کو زیرانی وۍ رانکۍ ری وۍ ک 'هۍ لین'. بۍ چۍ؟ چونکۍ دۍ ردانی ګازی ګۍ رمخانۍ یی زۍ ریا کۍ ګۍ رم دۍ کات. خۍ مۍ اندنۍ کی سۍ رۍ تایۍ ئۍ وۍ یۍ کۍ ګۍ رمبوونی جیهانی بوو تۍ هۍ بارانبارینی 50% زیاتر لۍ کاتی زیرانی 'هۍ لین' لۍ بۍ شک لۍ جۍ رجیا و باشوور و کارۍ لینای باکوور لۍ ئۍ مۍ ریکا. هۍ روۍ ها ۍ نګۍ کاریګۍ ری زیرانی کۍ بۍ هۍ بۍ رزبوونۍ وۍ پلۍ ی ګۍ رمی زۍ ویوۍ وۍ خراپتر بوو بۍ ت، چونکۍ هۍ مۍ مبوونی دۍ رنۍ نجامۍ ئۍ وۍ ۍ ګۍ ی بۍ زیرانی کۍ داوۍ بۍ ماوۍ یۍ کی زیاتر و زیاتر بۍ هۍ ز بۍ ت. بۍ م زۍ ربۍ ی اپۍ رتۍ هۍ وۍ ییۍ کان - و زۍ ربۍ ی وۍ مۍ سیاسییۍ کان - ئۍ م کارۍ ساتۍ یان وۍ ک ئۍ وۍ شتۍ کی هۍ مۍ مۍ کی سروشت بۍ ت، مامۍ یان لۍ ګۍ دۍ کرد.

بۍ پۍ ی اپۍ رتۍ کۍ، کۍ شوۍ وای توند لۍ ماوۍ ی دۍ یۍ ی ابردوودا 2 ملیار دۍ لاری لۍ سۍ ر ناستی جیهان تۍ چوو. ئۍ مریکا زۍ رترین زیانی ئا بووری بۍ رکۍ وتوو، اپۍ رتۍ کۍ ژووری بازرګانی نۍ دودۍ وۍ تی دۍ ریخستوو، دواۍ ئۍ ویش چین و هیندستان دۍ ن.

شیکاریۍ کانی 4000 ووداو و کارۍ ساتۍ توندۍ پۍ یوۍ ست بۍ کۍ ش وهۍ وا، لۍ لافاوۍ کی خۍ را کۍ ماۍ کان لۍ چرکۍ یۍ کدا دۍ شواتۍ وۍ تا وشکۍ ساۍ سووتانی هۍ واش کۍ بۍ درۍ ژایی ساۍ نۍ کی زۍ ر کۍ ګۍ کان تۍ کدۍ دات، دۍ رکۍ وتوو کۍ زیانۍ ئا بووریۍ کان تۍ نها لۍ دوو ساۍ ی ابردوودا 451 ملیار دۍ لار بوو.

لۍ اپۍ رتۍ کۍ دا وۍ تۍ کی وردۍ وردۍ بۍ رزبوونۍ وۍ تۍ چووۍ ووداوۍ توندۍ کانی کۍ ش و هۍ وا لۍ نۍ وان ساۍ نۍ 2014 و 2023 دۍ رکۍ وتوو، لۍ ګۍ بۍ رزبوونۍ وۍ لۍ ساۍ ی 2017 کاتۍ وۍ رزۍ کی چالاګۍ نۍ زیرانی کان ئۍ مریکای باکووری ګرتۍ و. ئۍ مۍ ریکا زۍ رترین زیانی ئا بووری له ماوه ی 10 ساۍ دا بۍ رکۍ وتوو، ئۍ م زیانۍ به 935 ملیار

دلار ختم‌نراوه، چین به 268 ملیار دلار و هندستان به 112 ملیار دلار. هریک له ئه‌مانیا و ئوسترالیا و فهرنسا و برازیل له یزبه‌ندی 10 باشرینه‌کاندا بوون.

توژینه‌وه‌یک له مانگی ابردوودا دریخستوو، تکهچوونی کاش و هه‌وا هه‌کاری زیاتر له نیوه‌ی ئه‌وه‌زاران که‌سه‌ بووه که به‌هه‌ی گه‌رمه‌وه له هه‌وینی سووته‌نه‌ری ئه‌وروپادا له سه‌ی 2022دا گیانیان له‌ده‌ستداوه، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ری ئاستی زه‌ری بارانه‌بارینی دوو هه‌نده‌ زیاد کردوو که له مانگی ئه‌یلوله ئه‌مه‌دا ناوه‌سته‌ی ئه‌وروپای گه‌رت‌وه.

حیسا‌ب‌کردنی ده‌ردانی گازی ژه‌هره‌وه‌ی سه‌ی 2024 له‌سه‌ر به‌مه‌ی ئه‌وه‌ زانیاریانه‌ی که تا مانگی تشرینی یه‌که‌مه به‌رده‌سته و خه‌مه‌اندنه‌کانی مانگه‌کانی که‌تایی سه‌، که له ابردوودا ورد بوون. زیاتر له 37 ملیار ته‌ن گازی ژه‌هره‌وه له سه‌ی 2024 دا ده‌رده‌دیه‌ت که ده‌کاته‌ نه‌یه‌ی 4 ملیه‌ن ته‌ن له خوله‌که‌کدا. ده‌ردانی گازی ژه‌هره‌وه سه‌یانه‌ به‌ ئه‌ژیه‌ی زیاده‌بوه‌ی 2.4%، سه‌رده‌که‌وه‌ت ئه‌مه‌ش به‌هه‌ی زیاده‌بوه‌ی به‌کاره‌نه‌انی له چین و شه‌نه‌کانی دیکه‌. سووته‌انی نه‌وت به‌هه‌یه‌ی 0.9% زیاده‌یکردوو، به‌تایبه‌تی به‌هه‌ی گه‌شته‌ نه‌وده‌وه‌یه‌یه‌که‌انه‌وه، له‌کاته‌کدا په‌شینه‌ی ده‌که‌رت په‌هه‌یه‌ی ده‌ردانی خه‌ه‌وز به‌ په‌هه‌یه‌ی 0.2% به‌رزبه‌ته‌وه.

زه‌ریه‌ی ده‌ردانی گازی ژه‌هره‌وه له دارسته‌نه‌یه‌ن له برازیل و ئه‌نده‌نوسیا و که‌ماری دیموکراتی که‌نگه‌وه ده‌ت. په‌هه‌یه‌یه‌یه‌ر جولیا په‌نگه‌رتز، له زانه‌یه‌ی میونه‌شنی ئه‌مانیا ده‌ته‌ت: “به‌شه‌کی زه‌ری ئه‌مه‌ ده‌ردانی گازی ژه‌هره‌ویه‌انه له ئه‌نجامی هه‌نارد‌کردنی که‌که‌انه‌وه به‌ باکووری جیه‌انه‌یه‌، به‌ نه‌ه‌وه‌ فاسه‌لیای سه‌یا له ئه‌مریکای باشووره‌وه ده‌چته‌ چین و ئه‌وروپا”. ئاوا په‌شینه‌ی ده‌که‌رت که په‌هه‌یه‌ی ده‌ردانی گازی ژه‌هره‌وه له هه‌ردوو سووته‌مه‌نی به‌ردینه‌ی و دارسته‌نه‌یه‌ن له سه‌ی 2024 ده‌گاته‌ به‌ره‌زترین ئاستی.

به‌په‌ی ا‌په‌رتیه‌کی که‌مه‌انیای هه‌توچه‌ و ژینگه‌ که که‌خراوه‌یه‌کی هه‌مه‌یه‌ی گواسته‌نه‌وه‌ی پاکی ئه‌وروپیه‌، فه‌که‌ تابه‌ته‌کان تا 14 هه‌نده‌ په‌سه‌که‌رتنه‌، به‌ هه‌ره‌سه‌نه‌شه‌نه‌که‌، له فه‌که‌ بازگانه‌یه‌کان و 50 هه‌نده‌یه‌ شه‌مه‌نده‌فه‌ره‌کان په‌سه‌که‌رتنه‌.

مه‌ینه‌ی یه‌ئه‌له‌نه‌، له که‌خراوه‌ی گه‌ه‌یه‌نی نه‌وتی نه‌وده‌وه‌یه‌تی، وتی” له Cop28، هه‌موو وه‌اته‌انه‌ به‌هه‌یه‌یه‌نه‌انی دا که له سووته‌مه‌نی به‌ردینه‌ی ته‌په‌رن به‌ره‌وه‌ ئه‌مه‌زه‌ په‌که‌کان مه‌نه‌نه‌، به‌هه‌مه‌ له‌سه‌ر زه‌وی واقع ئه‌مه‌

شاید تحلیلی پدیدآورانه بگویند: پخشهای نویی نوت و گاز له سانسوری جیهان پسند دکرین، به سرپرچیهای کی تهاو و له زانستی کاش وهوا" وتیشی " له کفرانسی29 (Cop29) ، پیویست ببنین وئاتان به [بهننام] دهنه سهر مزلکه که که تایی به فراوانبوونی سووتهمنی بهردینی بههنن و وزی نوووهو خراتر بکن... خانخای ئستای بهرنامی Cop29، ئازربایجان، پلانی ههیه له دیهای داهاتوودا فراوانکردنی گورای بهرههمههانی غاز بکات".

داتا نوییکان که له کفرانسی کاش وههوا ئهمجاری (Cop29) نهتهوه یهکگرتووهکان له ئازربایجان بهاوکراونهتهوه، ئاماژه بهوه دکهن که پخشهای دزدانی گهمکردنی ههسارکان له خوووز و نوت و گاز له سالی 2024 به پخشهای 0.8% بهرز دتهتهوه جیهان به ئوهی ههر چانسکی ههته به پابهنبوون به ئامانجی پلهی گهمی 1.5سادی و سنووردارکردنی زیادتر کاریگهریه دراماتیکیهکانی کهشوههوا لهسهر خهک له سانسوری جیهان.

له لایهکی تهوه پهبینی دکرته پخشهای دزدانی سووتهمنی بهردینی له سالی 2024 نزیکه 8% زیاتر ته به بهراورد به سالی 2015 که ئوه سالی هککوتنی کهشوههوا ی پاریس واژهکرا.

تا ئهستا چی کراوه و چی دکرته:

به گههان به دوا زانیاریهکان و چاودهریکردنی دهوهتهکان له ههوهستیاندا بهرانبه به چارسهری ژینگه دکرته ههتهکه له بهرنامی چاکسازی ببنین.

سههرکی بهرازیل و سههرکی کهکهمبیا ، ئهوان مهیلی خهیان له کهمکردنهوهی بهینی دارستانهکان نشان داوه. بهپهی ئامارهکانی دامهزراوهی سهراوه جیهانیهکان، له نهوان سالی 2022 به 2023، بهرازیل به پخشهای 36% و کهکهمبیا به پخشهای 49% کهمکردنهوهی بهینی دارستانهکانی بهخهیهوه بینوه. ههردووکیان پابهندن به وهستانی بهینهوهی دارستانهکان تا سالی 2030. ئهم دوو سههرکه له ژهر کاریگهری وهزیره ژینگه دهستهکانیان دابوون وهکو : مارینا سیلفا له بهرازیل و سوزانا محهمده له کهکهمبیا.

سههرکهکوهرانی بریتانیا، کیری ستارمه رهژی سهشممه، 12ای مانگ سههبارته به کهش وههوا ایگههاند که هاوتهریبه لهگهه ئوه ئامهژگاریانهی که لهلاین زاناکان و اوژکاره سهربهخهکانیهوه به حکومهته دهرته. ئوه وتی بریتانیا بههن ددهته پخشهای دزدانی گازی

ژېهر اوې بې ټټرې 81% كم بكاټو بې بېراورد بې ناستې ساې 1990 تا ساې 2035. هېروها باجې خستېټې سر فټوكلې جټې كل سې كل دېو مېندېكان بې گشت و كارېان بېكارېدېهنن.

بېيارېش ټكسفام اېرټك بېاوبكاټو كل پېشنېارې ټو دېكات زېرېنې خېكې بېرېټانېا پېشټگېرې لې باجې زياتر دېكان لېسر فټكلې تاېدېټكان و سوپېر يېختېكان بې يارمېټېدانې ووېوېوونېوې قېراني كلش و هېوا. هېروها پېشېنې دېكرټ ټم اېرسېيې كل لېلاېن YouGov ټو ټنجامدراوې، پېشټگېرېيېكې بېهېزې گشتې نېشان بدات بې زيادكردنې باج لېسر دېو مېندېترېن كل ساني بېرېټانېا بې دابېنكردنې بودجې بې ټو مېسټې، هېروها زيادكردنې باج لېسر ټو و بازركانېانې لېو كړټانې زېرټرېن دېردانې غازې ژېهراوې بېرهېمدېهنن.

بېپې ټامارېكاني ټكخراوې هاوكارې و گېشېپېدانې ټابوورې، لې ساې 2021 دا نزيكې 89.6 مليار دېلار بې وټانې ټازېپېگېيشتو دابېن كراوې. بېټام دارايې جېهانې كلش و هېوا بې شوېيېكي ناټټرېي سېرنجې لېسر كېمكردنېو دېمېنټوې. نزيكې 90% دارايې كلش و هېوا بېرېو كېمكردنېوې دېردانې غازې ژېهراوې دېوات نېك پېشټگېرېكردنې

يېكټې ټوورپا سايېكې گېورې پېشنېار كړدوې كل فرېشټنې ټو بېرهېمانې قېدېغې دېكات كل پېيوېنديان بې بېيندېوې دارستانېكانوې هېيې، وېك قاوې، شوكلاتې، چېرم و مېبېليات. بېټام لې 3ي تشرېنې يېكېمدا كېمېسيېنې ټوورپا پېشنېارې دواخستنې ساېكې كړد "بې قېناغ بې قېناغې سيستېمېكې" دواې ناټټزايېټې وټانې وېك ټوسټراليا، بېرازيل، ټندېنوسيا و كېناري عاج. هېر ټو سېرچاوېيې وټې: "ټم پانېرې تا اديېكې زېر بېهې فشارې سياسيېكانوېيې، و ټو شوېرمېزارېيې كې ټم ناتوانېن پېشت بې هېوې خېبېخشيېكان بېسټېن - ټوان لې ماوې دېيې اېبردوودا پېشكېوتنېكې زېر كېميان بېدېسټېهېناوې."

لېگې وټنې ټوانې سېرېوېشدا لېو دېكات ټوې كې كراوې هاتنې سېرحوكمې ټرامپ ټو لايېنې باشانې بسټوټوې. ټو بېټټنې داوې كې كړټي وزې ټكبخات و ټگې بې پېشېسازې نټوت و غاز بدات و ټمريكا لې كېكېوټنې كلش و هېواې پاريس بېهېنټې دېروې، كې لېو پېمانېدا وټان پابېندكراوون هېنگاو بنېن بې دووركېوتنېو لې خراپټرېن كاريگېريېكاني قېيرانېكې. بېټام لېكاتېكدا ټرمپ هېوېدېدات

په شکه وتنه کان په چټوانه بکا ته و. " سره که که ماری هغه بڼه در راوی جیهان په ژری چوارشه مې وتی: نه مې زه یی شلمان له هغه موو واته کی جیهان زیاتره. "

شاره زایان د پان خولی دوو می تره مې د توانه وېرانه رتر بهت، چونکه له لایه د ساته کی دادو ری که نه په رسته وې یارم ته د درته و چه کدار د کرته به نه خشی وردی سیاس ته وې که به گه نام ی په ژری 2025 که له لایه دام زراو ی میرا ته استه وې به او کراو ته وې. به په زانیا ری د کان، ئیدار ی د اها توو تره مې له ئسته او فیه رمانی جه به کردن داد ته ته به سه ینه و ی سیاس ته کانی که ش و ه و او و کردن و ی زه و یی په پاره زراو کان به زیاد کردن به ره هغه نانی نه وت و گاز.

شیکاریه کی مانگی حوز په یران هغه داریدا له و ی که په پاشه کشی د اها توو تره مې د توانه تا س ی 2030 4 ملیار ته دوو م ئه کسیدی کار به نه زیاد بکات به به رگه ه و او کاته که به راورد د کرته له گه به رد و امبوونی سیاس ته کانی بایدن. نه و " د به ته سزای له سدار دان به ه سار که مان"، جه یمی میند، به و به ری جه به کاری کا ترمه ری سفر له که نگر یه کی نه نام و انیدا سه بار ته به نه نجامی هغه بڼه د کان له با که له نه ژری دوو شه مې دا، 11 ی مانگ ناما ژری به و شکر دوو، دوو یاریزانی گور ی ناو ینه که نه مریکا و چین و چینیش تازه گره نته و رگرتوو که سره کی نه مریکا به ماو ی چوار س ی د اها توو گه انی که ش و ه و او له گه خ یان نا هغه نه ته ئاراو و نه و ش مانای شته که و له سه ر چین ئاسانتری د کات، که نه و ش ناتوانه یارم ته نه دات و هغه ند که کاریگر ی نه بهت. "

سوید باج له سه ر فیه ین که مد که ته و سه ر نه ای نه و ی دان به و دا د نه که د ردانی گازی نه هراو زیاد د کات نه م با به ته زیاتر له 1 مانگ که مپ ینه کاران نه خنه له به یاری هغه و شاندن و ی باج د گرن که له س ی 2018 دا خرایه بواری جه به کردن و له نه و به رزبوونه و ی بزووته و ی 'شه ر م زاری فیه ین'.

باجی فیه ین که ئامانجی که مکردن و ی پیسبوونی فیه که و انیه، له س ی 2018 دا خرایه بواری جه به کردن و، نه م ش له کاته کدای که به بزووته و ی "شه ر م زاری فیه ین" (flygskam) که له لایه گره تا تونبه رگه و ناو بانگی د رکرد. به نام له بودجی س ی د اها توودا که چه ند نه ژر که له م به ر په شکه ش کرا، هاو په یمانی استه و ی میان و که پشت به پشتیوانی دیموکراته کانی استه و ی توند و ی سوید د به سته، ایگه یاندوو که له 1 ی ته مموزی 2025 و باجه که چتر

جېټې ناټ. پېشېنې دېکړېتې ئېم هېنگاو نړۍ بليټېکانې سويډ
بې بې 80 کړن (5.93 پاوېند) بې گډشټې ئېوروپيېکان کېم بکاتېو
و 325 کړن (24.9 پاوېند) بې گډشټېکانې دېرېوې ئېوروپا .

نړۍ دېټې چې بکړېتې بې پاراستنې ژينگې و ژيان ؟

بې گومان وېکو لې سېرېوې و تم پړسې ژينگې و ژيان دوو پړسې ئېمېندې
بېيېکېوې گړېدراون کې لېيېکدا بېنيان کېتايهېنې ژيانې .
پړسېکيش کې لې هېموو تاکېکې کېمې هېر لې منداکېوې تاکو
گړېساکې و تا دېگاتې بزنيان و بېرېسان و سياسيېکان و
دېسېتداران و دېوېتان هېمې پيسکړدنيان هېي و هېمې
اگرتنې ژينگې و پاراستنې لې پيسېوون و بېدوورگرتنې لې
کاردانېوې خراب هېي .

کېواتې تاکېکانې کېمېيش بېسروشتې خېيان دېتوانن و دېکړېتې
گرنگ لې ژينگېدا بېينن. لې کوېانې کترييېکېوې بې چايېک، قاوېيېک
کې تې يېک پياټ پيوستې، يېک قاوټ پېويستې، کېچې بېشي سې چا ،
سې قاوې کترييېکې دېکوېنيت، لې کاتې وېرگرتنې دووشېک، لېفېداني
پارچېيېک کاغز، بنديشتې دېم، لېبېرکردنې جېري جل کې لې شېردن و
وشکړدنېوېدا لېسېر ژينگې کارايې دادېنېت ئېگړ هېر زېر کېميش
بېت ، لې کېين و بېکاهېنېانې سېيارېدا و جېري سېيارې، لې
خېگړمکړدنېوې و فېنککړدنېوېدا، بېم شېوېيې تا دېگاتې جېري ئېو
خواردنې کې دېخورېتې بېتايېت خواردنې گډشټ و وازنېهېنان لېي .
ئېمانې سېرېوې تېنھا چېند نمونېيېکې بچوک و باون کې ئېزانې
ووبېوويان دېبينېوې کې تاکې کېمې دېتوانېت ئېچاويان بکات و
ستاېيې ژيانې خېي بگېټېت .

هېر ئاواش بزنيانېکان و کېمپانيا زېبېلاخېکان و دېوېټ ئېي
سېرېکيان هېي لې پيسکړدنې ژينگېدا هېر وېکو لې سېرېوې ئامازېم
پېدا ، هاوکا تيش دېکړېتې ئېلي گرنگيان هېبېت لې پاکېاگرتنې ژينگې و
پاراستنېدا .

زېر بېرنامې سېرېکې کردېي هېي بې سنوردارکردنې گړمې ژينگې لې
ئاستې پلې 1.5 سېديدا کې کردن و جېټېجېکړدنيان گران نيي، گړچې
ئېمې ئېوې دېزانين هېتا ئېو کاتې بزنيان و دېسېټات و دېوېټ هېبېت
هېرگيز کېشې ژينگې چارېسېر ناټېت چونکې دېبېت پې بنديستېمي
ئېکېلېچيېوې لې ژيانماندا، کېمې بکېينې کېمېټکې ئېکېلېجې،
بېمې دېکړېتې کارېساتېکان ئېهېنتر بکړېندېوې .

لې ئېستادا وېاتانې تازېپېگېشتووي جېهان بې ئېوې خېيان لې
وودانې کارېساتې سروشتيېکان بېارنې لاني کېم پېويستيان بې يېک

مليار دالار (750 مليار پاواند) سالان تا 2035 هـ ي تاكو يارم تيان بدات لـ بـ يني گاز گـ رمخانـ يـ كان و ووبـ ووبوونـ وـ كاريگـ ريـ كانـ كـ شـ وـ وـ وـ توند.

برازيل كـ ئـ ستا سـ رـ كـ ايـ تي گروپـ 20 دـ كـ ات هـ وـ دـ دـ ات بـ داناني باجـ كـ بـ ئـ ثـ ي لـ سـ دا 2 لـ سـ رـ ملياردـ رـ كان. ئـ مـ باجـ كاريگـ ري خـ ي دـ بـ ت . ئـ مـ بـ يرـ كـ يـ يـ بـ رازيل پاـ پـ شـ تـ دـ كـ ات، دـ توانـ تـ سالـ انـ 200-250 مليار دـ لار بـ دـ سـ تبـ هـ نـ ت.

زـ رـ شـ تـ ي دـ يـ كـ كـ كـ رـ دـ نـ يـ ان ئاـ سانـ وـ كو داناني باجـ بـ رـ هـ مـ هـ نـ انـ يـ پلاستيك كـ لـ بـ رـ هـ مـ هـ نـ انـ يـ پلاستيك لـ پـ لـ يـ مـ رـ كانـ وـ وـ وـ رـ دـ گـ يرـ تـ نـ كـ لـ مـ ادـ يـ يـ ساـ يـ كل كـ راو، دـ توانـ تـ سالـ انـ 25 بـ 35 مليار دـ لار بـ دـ سـ تبـ هـ نـ رـ تـ ئـ گـ رـ بـ هـ رـ تـ نـ كـ باجـ 60 بـ 90 دـ لارـ يـ لـ سـ رـ دابنـ ت.

باجدان لـ سـ رـ ئـ وـ كـ سالـ نـ يـ كـ زـ رـ جـ ار گـ شـ تـ دـ كـ نـ وـ بـ لـ يـ تـ يـ سـ فـ رـ يـ بـ زنـ سـ كـ لـ اسـ دـ كـ نـ دـ توانـ تـ سالـ انـ تا 164 مليار دـ لار داهات بـ دـ سـ تبـ هـ نـ ت، ئـ مـ شـ بـ پـ يـ ئـ وـ پلانـ يـ كـ دـ يزايـ نـ يـ بـ دـ كـ رـ ت.

پـ شـ بـ يـ نـ يـ دـ كـ رـ تـ دـ رـ دـ انـ يـ گازـ يـ ژـ هـ راوـ لـ دووـ مـ گـ وـ رـ تـ رـ يـ نـ پـ يـ سـ كـ رـ يـ كـ ئـ مـ رـ يـ كـ اـ يـ ، كـ مـ كـ مـ بـ بـ تـ وـ ، خـ خـ وـ زـ بـ Rـ دـ وـ امـ دـ بـ تـ لـ دابـ زـ يـ نـ بـ نـ زمـ تـ رـ يـ نـ ئاـ سـ تـ يـ لـ ماوـ يـ 120 ساـ دـ ا، بـ مـ مـ بـ هـ يـ زيادبووني سووتاني غاز و قـ رـ بوو دـ Kـ Rـ تـ وـ . ئـ ثـ ي دـ Rـ دـ انـ يـ گازـ يـ خـ Xـ وـ زـ لـ يـ Kـ تـ يـ ئـ وـ رـ وـ پاـ دا هـ نـ دـ يـ تر خـ Rـ اـ تر دادـ Bـ Zـ T و ئـ Mـ شـ بووـ Tـ هـ يـ دابـ Zـ يـ نـ يـ ئـ ثـ ي دـ Rـ دـ انـ يـ گازـ يـ ژـ هـ راوـ بـ ئـ ثـ ي 3.8% . بـ Mـ مـ سووتاني خـ Xـ وـ زـ لـ هـ يـ نـ دـ سـ تـ ان لـ زيادبووندايـ Bـ hـ يـ گـ شـ Sـ نـ دـ نـ يـ Bـ hـ Zـ يـ ئاـ بوورـ يـ Kـ يـ وـ ، ئـ Mـ شـ بووـ Tـ هـ يـ Bـ Rـ Zـ بوونـ وـ يـ بـ ئـ ثـ ي 4.6% .

توئـ ژـ يـ نـ وـ كانـ يـ گروپـ يـ فشارـ يـ ئـ يل گـ گـ ان ئـ يـ نـ تـ رناشـ نا كـ 12 ي مانگـ Bـ اوـ كـ رـ اـ يـ وـ ، دـ Rـ يـ Dـ خـ ات وـ لـ اتـ انـ يـ دـ وـ Mـ نـ دـ دـ توانـ لـ ساـ Kـ دا پـ نـ جـ مليار دـ لار لـ Tـ Kـ Kـ Kـ Yـ Kـ لـ سامان و باجـ Kـ مـ يـ انـ يـ اـ كان و خـ Fـ Kـ Rـ Dـ نـ يـ سووتـ Mـ نـ يـ Bـ Rـ Dـ يـ نـ يـ Bـ Dـ Sـ تبـ هـ Nـ n. توئـ ژـ يـ Nـ وـ كان ئاـ ماژـ Bـ وـ دـ Kـ n كـ وـ شوـ Nـ نـ سـ ادـ Kـ ان دـ توانـ پـ Nـ جـ هـ Nـ Dـ زيـ اـ تر پارـ Kـ Bـ Kـ Nـ وـ لـ وـ يـ وـ لـ اتـ انـ يـ هـ ژـ ar داوـ اي دـ Kـ n.

باجـ يـ Sـ Rـ وـ T و سامان لـ Sـ Rـ مليارـ Dـ Rـ كان دـ توانـ تـ 483 مليار دـ لار لـ جـ يـ هـ انـ دا Bـ Dـ Sـ تبـ هـ Nـ T، لـ Kـ اتـ Kـ دا باجـ مـ Mـ يـ دارايـ دـ توانـ تـ 327 مليار دـ لار Kـ Bـ Kـ اتـ وـ . باجـ لـ Sـ Rـ فرـ شـ Tـ نـ يـ Tـ Kـ Nـ لـ ژـ يـ ay گـ وـ Rـ و چـ K و هـ Nـ Dـ Kـ Kـ Rـ Sـ Yـ Zـ Rـ ناـ پـ وـ يـ Sـ Tـ يـ Dـ يـ Kـ 112 مليار دـ لارـ يـ Dـ يـ Kـ دـ hـ Nـ T و دابـ شـ Kـ Rـ Dـ Nـ وـ يـ 20% خـ Rـ جـ يـ

سربازييد گشتيگان بهاي 454 مليار دلار د بـت ئـگـر لـ
سـرانسـري جـهـانـدا جـبـجـ بـكرـتـ.

وستاندن يارمـتييـكانـي سووتـمـني بـرديني د بـتـ هـي گـانـوـي
270 مليار دلار لـ پارـي گـشتـي لـ جـهـانـي د وـمـنـدا، و نـزيـكـي
846 مليار دلار لـ ئاستي جـهـانـيـدا. باج لـسـر د رـهـنـانـي
سووتـمـني بـرديني لـ جـهـانـي د وـمـنـدا بهاي 160 مليار دلار
د بـت، لـ ئاستي جـهـانـيـدا 618 مليار دلار د بـت.

ئـمانـ و زـري ديـكـ د كـرـت بـنـ برياري كـنـفرانسي ئـمسـا،
كـنـفرانسي 29 و بـشـكي زـريـشان جـبـجـ بـكرـت. ئـم كـبوونـوـي
بـيارـ ئـژي هـيني، 22ي مانگ تـواو بـت بـمـام زـريـي و بـخت درـئـ
د بـتـوـ بـ ئـانـي شـمـ و بـيـاني يـكـشـمـش. بـشـداربووان بـتـمان
لـم دوو هـفـتـيـدا واتـ لـ دـسـتـپـكـردني كـبوونـوـي كـوـ تا كـتايي
دانوستانـكان سـبارـت بـ دارايي كـشـوهـوا كـتايي پـبـت. بـمـام
زـرـكـ لـ وـاتـاني تـازـپـگـيـشتووي جـهـان (گـشـنـكـردوي
ئـابوورييـو) بـزارن، پـيانوـابووي پـشـكـوتـنـك بـ ئـنـجام
نـگـيـشتووي.

وـاتـ هـزارـكان دـيانـوـت لانـيـكـم يـكـ مليار دلار لـ ساـكـدا
يارمـتيان پـبـدرـت بـ كـمـكـردنـوـي دـرداني گـازي گـرمـخـانـي و
ووبـوونـوـي كـاريـگـريـيـكانـي كـشـوهـواي توند. كـشـكـ ئـوـي
كـ وـاتـاني د وـمـنـد هـشتا ژمارـيـكيان دانـناوـ بـ ئـو
يارمـتييـ، دواي ئـوـشـپلاني دابـشـكـردني ئـو پارـيـنـكـراوـ.
لـم بـارـشـوـ تـوـژينـوـيـكـ كـ هـفـتـيـ اـبـردوولـلايـن
ئـابووريناـسـاني پـشـنـگـوـ ئـنـجامـدرا، پـشـنـياري ئـو دـكـات كـ بـ
ئـو مـبـسـتـ دـكـرـت نـزيـكـي 500 مليار دلار لـ كـرتي تـايـبـتـو
بـت، نـزيـكـي 250 مليار دـلـارـيـش لـ بانـكـكانـي گـشـپـدان و
فرـلايـنـكانـي وـكـ بانـكي نـودـوـوـتييـو بـت. ئـوان بـيان
دـركـوتووي كـ دابـينـكـردني اـسـتـوـخـي يارمـتي و قـرز لـ وـاتـاني
پـشـكـوتووي بـ وـاتـاني تـازـپـگـيـشتو پـويـستي بـ دوو هـنـد
زياتر هـيـ لـ كـاتـكـدا ئـمـم نـزيـكـي 40 مليار دـلـارـ. بـمـام
گـرفتـكـ ئـوـيـكـ هـشتا وـاتـاني زـر د وـمـنـد و داهـاتي بـرزتر
لـسـر ئـوـيـكـ اـزي نـبوون.

زاهير باهير

19/11/2024

هشتاد گزتر بیت، ننگر و سامی کردنی ئیسرائیل ندرنتوو. . کمریم قادر

نامککې جددعان ساعر، وزیرې درېوې ئیسرائیل کې ئاراستې سړکې ئېنجوومنی ئاسایشی سړ به ټټو و یې کگرتوو کانی کردوو، له بندو کانیدا ئاگادارکردن و و هټو شې یې کی جددی ددزیتو؛ له لایک پمان ددنی ئیسرائیل به دسټ فووک به فووک کانی کې له عراقو و ئاراسته سړ وټاټوکی دکر، ئازاری پکگ یشوو.

مژووی خپارېزی ئو ددو ټټو ش ئو ومان په ددو کې له کس خش نابټ، ئازاری بدات، له و له خش نه بووندا به رپرسانی سربازی و حکومتی و مساد، ټټو ټټو جټو وټو ککشی یېک دسټن و سټو لگرتنه بری هیچ ټټو کارک ناکان و. له لایک کی دیک و به ئو و یې شټو فرش ټټو تبار نکر، له نامککې داوا له حکومتی عراق دکات پابه ندټ به به ټټو کانی و گرتنه بری ټټو شوینی به پټ له به ټټو گریکردن له و هټو شانه. له استیدا ئم نازانین عراق چ به ټټو ککی داو، ټټو نیا ئو و نه ټټو هټو میښ دوو پاتی له ددو و، ټټو گټو نادین خاکی ئم (خاکی عراق) دژی کس به کاربه نرت. ئنگرنا له هیچ کاتکدا حکومتی عراق نه یتوانیو کارک کانی ئو و ملیشیان ټټو بگر، یان کټر ټټو بکات (یان نه یو یستو ټټو گټو له کارک کانیان بگر)، هاوکات نامککې جټو له ئاگادارکردن و ش، هم به عراق، هم به کټو گټو ی نه ددو و ټټو، ئنگر حکومتی عراق نه توانټ ئو و کارک بکات، یان ئو و داواکاریې جټو بکات، ئیسرائیل خی دتوانټ ټټو له و هټو ش درنی و مووش کیان بکات کې ئازاری ددټن.

کاتک له نامککې دا ئماژ به مادی 51 ټټو وټننامی نه ټټو و یې کگرتوو کان دکات، به پټی ئو و مادی ټټو وایې کی نه ددو و ټټو به خی دکات کې دټټو “به گوټر مادی 51 ټټو وټننامی نه ټټو و یې کگرتوو کان، ئیسرائیل به پاراستنی خی و هاوو ټټو یانی له دژی

هەر هـرشـك كـ لـلايـن ميليشياكانـو لـ عـراق دـكـرـتـ سـرى، ما فـى
بـرگـرى لـ خـكـردن و گـرتـنـ بـرى هـمـو و هـوشـوـنـكى پـويـستـى هــيـ." .
واتـ داواى دـستـكـردنـو لـ كـمـمـگـى نـودـو و تـى دـكـاتـ.

و كـ ديارـ، سـرپـرشتـكار، يـان هـسـوـنـنـرى سـرـكى مليشياكان
پـيـخـشـ بـرى شـ فرـوان بـتـ، بـو ئومـدـى دواچار ئيسرائيل
ماندوو دـبـت و بـ چـكـدا دـتـ، و كـ ئـوـى اـگـيـانـدـكارـكى بـبـگـز
عـرـبـى نـيـشتـجـى بـريتـانيا، هـر لـبـبـزى يـكـمـو و مـنى ئـو بـ
چـكـدا هـاتـنـى لـدا و بـردـوام لـ نووسـين و يوتوبـو و دووپاتـى
لـدـكـاتـو. ئاخـر، بـجـگـ لـوـى ئيسرائيل خاوان كـرـستـى شـ و
هـوا گـريـكى بـئـزمـوون و پـشـكـوتـوو، نامـكـى و زيرى دـرـوـش
گـمـى مـنگـى كـمـمـگـى نـوـدـو و تـى دـشـقـنـ. پـشـتـر زـرجـار
ئيسرائيل لـ بـردـم ئـنجـوومـنى ئاسايشدا بـ خـستـنـووى بـبـگـ
بـرگـرى لـ هـرشـكـانى خـى بـسـر ئـوـى ئـو پـيـان دـبـبـ
كـردوو، بـبـام يـكـمـجار ئيسرائيل لـ شـى خـپـارـزـيدا، بـئـاشـكـرا
و لـ دوو تـوـى نامـيـكى فـرمـيدا بـر لـ هـرشـكـردن كـمـمـگـى
نـوـدـو و تـى ئاگـادار دـكـاتـو. بـيـ ئـو ئاگـادار كـردنـو و داوا
فـرمـيـد كـمـمـگـى نـودـو و تـيش ناچار دـكـات دـستـبـردـكـ بـكـات بـ
كـتـايـهـنـان بـو هـرشـانـى لـ ناو خـكى عـراقـو دـكـرـنـ سـر
ئيسرائيل.

بـمانايـكى دـيـكـ ئـگـر لـم شـبـدا كـمـمـگـى نـودـو و تـى هاوبـشـيشـى
نـكـن، بـلانى كـم و دـكـات لـنـوان لايـنـگر و هـبـزاردنى بـدـنگـى
و بـلايـنـيدا كـرت بن. لـ كـتـايـيدا ئـم كـرتـبوونـ بـ بـرژـووندى
ئيسرائيل و دژ بـ مـبـستـى سـرپـرشتـكارى فرـوانـكـردنى ئاگرى ئـو
شـبـ دـشـكـتـو و كـ لـ ۷ ئـكـتـبـرى سـاـى اـبـردوو بـبـسـى
بـرـزبـتـو.

اـستـيـكى دـيـكـ، ئيسرائيل بـرانـبـر ئـوانـى ئازارى دـدـن،
خـمسـارد نـبوو و نـيـ. بـيـ دـبـت عـراق (ئـگـر مـبـستـيـتى
ئاگرى ئـو شـبـ نـيـگـرتـو) و بـامـكى كـردنى داواكـى ئيسرائيل
بدانـو و كـ لـ نامـكـدا داواى لـ دـكـات پـاـبـندـبـت بـ بـبـنـكـانى و
گـرتـنـ بـرى هـوشـوـنـى بـپـلـ بـ گـريـكـردن لـو هـرشـانـ. ئـگـرنا،
و كـ لـ نامـكـى و زيرى دـرـو و هـاتـوو، ئيسرائيل بـ پاراستنى خـى
و هاووـا تـيـكـانى هـمـو و هـوشـوـنـكى پـويـست دـگـرتـنـ بـر. ئـمـشـ يـكـ
ماناي هـي؛ لـ ناو ماـى خـيان گورزى خـى لـ مليشياكان دـوـشـنـ و
كـشـيش نازانـ چـارـنووسى عـراق بـ كو دـكـات.

نام‌ی.. ۱۱-۱۲ و ۱۳.. ش‌ما بار‌وانی

نام‌ی یازدهم

ئو و شیعر‌ی دو‌ند ب‌م ناردیت، خو‌ندت‌وو؟
ئازیزی من، ئ‌ستا خ‌ریکی شیعر‌کی ترم، ه‌شتا ت‌واوم ن‌کردوو، با
ت‌واو ب‌ت ب‌تی د‌ن‌رم. ب‌ام ئ‌م‌یانم ب‌ ت‌ ن‌ه‌نیت‌وو. د‌ی با
ه‌ند‌کیت ب‌ بخو‌نم‌وو، بزائم ب‌لات‌وو چ‌ن‌؟ ح‌زد‌کم س‌رنج و
خ‌ن‌کانتیم ب‌ باس ب‌ک‌یت.

ماو‌ی‌ک‌

ه‌موو ش‌ک‌ل‌ و‌انینم پووج د‌نو‌ند

و‌ک‌ ب‌هیمیی‌کم ل‌ ها‌توو، ل‌ هیچ شو‌ند‌ک‌ ئ‌قر‌ نا‌گرم

ب‌عز‌ک‌ جار د‌م‌وو ف‌ل‌ خ‌م ب‌ک‌م و‌ و‌ا نیشان ب‌د‌م ک‌ ز‌ر
د‌خ‌شم

ز‌ر پ‌م ل‌م گ‌ردوون‌ چ‌ک‌ن‌ ز‌ر!

در‌نگ ب‌م ئ‌اشکرا بوو ک‌ ه‌موو خ‌ون‌ پووج‌کا‌نم ل‌س‌ر ت‌نا‌ف‌کی
سوریا‌لیستی ه‌خستوو و‌ فریود‌ران‌ پ‌شم ب‌ ک‌م‌وو ی‌قین‌کی
شووش‌یی ب‌ستوو

ه‌موو و‌رز‌کا‌نم ت‌متومان‌

ج‌ست‌ی هیوا‌کا‌نم ن‌زیرف‌ بوون

ئ‌ژ‌کا‌نم ج‌گ‌ ل‌ س‌رخستن و‌ خلا‌رکردن‌و‌ی گ‌اش‌ب‌رد‌ک‌ی سیزیف‌ چ‌تر
نین

مر‌ف‌کان‌ک‌ پی‌ی‌ک‌ترن و‌ ن‌گ‌کا‌نیش ه‌موویان‌ دوو‌بار‌ن

چ‌ژ‌ل‌ هیچ ش‌ک‌ نا‌ب‌م

ئ‌ستاش ه‌ر و‌ا د‌زانم ه‌موو ز‌م‌ن‌ ج‌گ‌ ل‌ جام‌ک‌ تارمایی هیچی تر
نیی‌

جاران‌ک‌ ه‌شتا دو‌گم‌ی خ‌زگ‌کا‌نم ن‌ترازا‌بوو و‌ پ‌نج‌ر‌ی
و‌هم‌کا‌نم ت‌کو‌پ‌ک‌ ن‌شک‌ن‌را‌بوو، و‌ام د‌زانی بوون ی‌کسان‌ ب‌

بـهـشتـی یـتـپـیا کـی ئـا یـن

دـمـمـکـ قـدـر سـمـای خـشـبـختی لـ بـتـقـی غـور بـت نـاشـتـووم
دـمـمـکـ کـبـی ئـگـار کـی دـقـ چـرچـی پـیری خـی لـسـر نـخـشـی
و خـسـاری پـکـنـنـکـا نـم و اـنـدو و
دـمـمـکـ لـه کـا نـا نـی دـشـکا نـدا گـیرم خـوار دـو و

لـ و ئـژـی کـ کـفـنی شـبـنـیـان بـ باـای خـو نـکـا نـم دـو و
هـنـگـاو کـا نـم هـشـو و تـنـیا یـان گـرت و دـیـواری هـنـاسـکـا نـم دـر زـیـان
بـرد

کـ نـاقـو و سـی کـلـسـای بـنـایـم لـکار بـکـو و
چـاو و اـنـی مـن بـ کـوتـنـکـی تـر چـ و اـتـای کـی هـی
نـخـر، کـات دـر نـگـ و فـریـای هـیچ فـیـنـکـی تـری فـریـودـر اـنـ نـاکـوم
زـمـنـنـکـ لـ سـنـو وری کـوژا نـو و سـتا و م
گـا نـو و مـ بـ دـسـپـکـی و رـزـکـی تـری عـبـسیـا نـ جـگـ لـ گـمـز یـی
چـیـتر نـیـ
بـو ورن کـ و اـ دـمـم
بـمـام ئـو و حـقـیـقـتـی چـیر کـی ژـیـانـی مـن و ئـو و جـو و د
نـاکـسـبـچـی بـو و

نامـی دـوا ز دـهـم

ئـازـیز کـم، بـیرم چـو و پـت بـم دـوایـن کـتـبـم، مـبـسـتم
کـتـبی(خـو نـکـا نـ لـر هـیچـان لـ سـوز نـا بـ) و زـار تـی شـنـبـیری
مـمـتـی چـا پـان پـ نـدـدـام و سـم مانـگ کـتـبـکـیـان لـ دـاد گـایـکـردم،
بـ بـیا نو و ئـو و سـنـو وری کـا نـی ئـا دـای گـشـتـیم بـزـا نـدو و، دـا و اـیـان لـ
دـکـردم دـبـ هـنـد کـ دـسـتـواژ و و شـی نـاو کـتـبـکـ بـسـم، اـدـسـت
نـبـو و م و و اـم نـکـرد، ئـازـیز کـم، فـنـد مـنـتـالـیـسـت کـا نـ فـزـای
گـشـتـیـان دـا گـیر کـرد و وین، چـیـتر مـا نـایـک بـ ئـازـادی و مـر قـی ئـازـاد
لـر نـما و، مـقـسـتی سـانـسـر لـ هـمـو و شو نـکـ ئـا مـاد یـ هـو و
بـیـنی زـمـانی و شـی ئـازـاد و قـر تـانـدنـی گـرو و سـتـی نـا پـا بـند
دـدات.

تـ پـم بـ، لـ و هـا قـفـخـا نـیـک، چـ و اـتـایـک بـ ئـازـادی نو و سـین
و نـا پـا بـ نـد بـو و دـمـنـتـو و؟

نامـی سـز دـهـم

ئازيزكەم، ببوور كە درنگ و ھەمم داوێتەو. زەر سەرقا ھووم.
 خەريكي ھەبەچنى بەرگەكى تەرى بىرەو ھەريەكەم ھووم. پەشتووتر
 كەسەكى تەرى ھەو ئەرگەى لەسەر لابەرد ھووم و ھەبەچنىەكەى لەبەرى مەن
 دەكرد. ئەستا پەم دەتەت خەت زمانى نووسىنت باش ھووم و پەوېستىت
 بە مەن ئەماو. ھەست دەكەم بەو شەو بە نېم و ھەشتا نووسىنەكەم
 پەوېستىيان بە ھەبەچنى و پەداچوونەو ھەزمانەسەك ھەبەچ. خەزناكەم
 وەكو نووسەرانى تەرىم و نووسىنەكەم، مەبەستم كەبەكەم بە
 بەسەروەبەرى چاپ بەكەم و دنەيەك ھەبەچنى ھەنووس، ئەزمان و
 خەبەندىم بەسەردا تەپەتەت. ئەو ھەبەچ و سەكەندەكەى زەر گەورەبە
 بە نووسەر و خەو كەبەكەش. لە ئەستىدا ھەندەك نووسىنى سەر تەيەم
 ھەن، مەبەستم ئەو كەتەى كە تەزە دەستم دا ھووم نووسىن و وتەر و
 بەبەتەم بە مەپەتە، گەقەر و ئەزنامەكان دەنووسى، پە ھەبەچنى
 ئەزمانى، ھەنووس و خەبەندەن. كەتەك دووبەرە سەريەن دەكەمەو،
 زەر تەريق دەبەمەو و لە خەم دەپەرسەم: چەن لەگەتە ھەو نووسىنەكەم
 بەو شەو بە ھەو بېنەو؟ ئازىزى مەن، نەكەتە نووسەر بەت و لە ھەو
 ئەزمان، ھەنووس و خەبەندەبەو ھەو لاواز يەن ئەشارەزا بەت. شوگور
 ئەستا زەر باش ھووم و بەو كەتە ھەر بەراورد نەكەم. بەھەم مەقە
 ھەرچەند ئەشارەزەبەت، لەو ئەشارەزاتەر ھەبەچ. بەبەچ دەست دەكەم
 گەر بە كەمىش بەت، ھەشتا پەوېستەم بە زمانەسەك ھەبەچ. لەسەر
 كەبەچى بىرەو ھەريەكەم، مەبەستم لە (دەنەپەدانەكان) ھەبەچ بەسەر
 دەكەت كە ئەزانەمەبەچى پە لە جەسەر تە نووسىو تەو و خەبەندەكانى
 تەووشى ھەدەمە دەكەت. بەسەر لەو شەكەت كە لە لاویدا جەسەر تە
 نەواندەو. ئازىزى مەن، مەيش تە ئەندازەبەچى باش لە
 بىرەو ھەريەكەمدا ھەم كەردەو. وەك بىرەو ھەريەكەمەكانى تەرى كورد
 دوو ھەو و دەرم نەكەردەو. خەم نەكەردەو تە پەتەوان و فەريشتە و
 خەبەچى تەرى و بەرەنەبەريش ئەھەرمەن و ھەچ. دەى لەو گەتە. تە چەنى
 چەن؟ بەسەر ئەو كەتە كەردەو كە بەچى تەنەھا دوو لەپەتەبەچى بىرەو ھەريەكەم
 سەبەرەت بە ھەو كەكەت تەرخەن كەردەو؟ پەتەوانىيە ئەو نەدەكەم و
 خەقى ھەو كەتە نەداو؟ نەخەر، پەم ھەو ئەزەريش. بەچى زەر تەرى لەسەر
 ھەو كەم بەو كەم؟ ھەو كەم چە فەزە و مەتە و چەكەبەچى بەسەرەمەو ھەبەچ؟
 بەو ھەبەچى كە مەنى لە پەنەو چەتەكە كورت، بە ئەزارەكەى ئەبەدى و نەبەو
 سەپارد؟ بەو ھەبەچى لە پەنەو دەرمانەنەو ھەو نەوگەلى خەى مەنى ھەنەو تە
 ھەو. بە لە ئەگەى تەرى بە خەى ھەو ھەبەچ بەتەبەگەت بە پەلى ئەرگەزم.
 بىرەو خەو كەم نەھەنى كەردەبە، نەك ئەو ھەبەچى كە ئاوا نەبەچە و
 ھەبەچى كە ئاوا گەورە بەكەت و مەن بەنەتە ھەو. ئەستا زەنەت كە ئەو
 كەكە و خەقى تە بەبەتەكەبەچى، بەبەچە كەمە نووسىو. بەو بەكە زەرم
 خەتر گەتەو؟ تە ئەستە دەكەتە، بەبەچە، زەر كەمە نووسىو. دەبە

زیاتری لاسر بنووسم و زار زیاتر دادگایی بکم. بگومان جگه
لوی له دووتوی بیر و وریه کانم، چیرک کیشم لاسر باوکم
نووسیو. بام هشتا چیرک ککم بباون کردوو ت و. ناویشانی
چیرک کشم کردوو ب (ئ و باوکی دبوای بیکوژم) هاهاها.
مترسه گیانه، من بکوژ نیم، ل و چیرک م بستم کوشتنی فیزیکی
نی، بکو کوشتنکی م عذویه. ت پم ب، ناحقم ک باوکم
ب و شو ی له چیرک و بیر وریه کانم دادگایی بکم و بیکوژم؟ ب
چوانی سارتر ک له زیاننام کیدا دت “مردنی باوکم
گورترین درفه تی بخت بوو، ک ند بوو بیرم بچت و.” من مردنی
باوکم گورترین بدبختیم بوو و هرگیز بیرم ناچت و. له
سردمی مندا یم گورترین ئازار ک ئانه و ه موو ساتک
دمچشت، ئازاری بباوکی بوو. نبوونی باوک، گورترین بشایی
ژیانی من بوو. ه موو مندا انی گگ و د، باوکیان ه بوو، تنها
من نب. باوکم نب بوو له باو شم بگرت، پارم و بدات، بمبات ب
فرشگا، جل و پپاوم ب بک، نازم بکشت و ئامزی باوکای تیم
ت و ربنت. ب، د ب وک چن مندا یی منی ب بشایی بباوکی
کوشت، منیش ت ی ئوی له بکم م و و بیکوژم. ب، د ب دادگایی
بکم. بیرم ک مندا بووم، هر کاتک له دایکم دپرسی بچی
ه موو مندا انی د باوکیان هی تنها من نب؟ ئی کوا باوکی
من؟ دایکم د یگوت: کوکم، باوکت چوو تن بهشت. دواتر کاتک ک
گور بووم، ئینجا زانیم ک باوکم چوو تن د زخ. ب د زخ بت!
ب، باوکم لاسر ئوی مندا یی منی ب بشایی بباوکی سپارد و
جیهانی مندا یی منی و یران کرد، شای نی د زخ. ئرر گوتم د زخ؟
ببور ئازیز کم، هشتا کاریگر ی خورافم ب س ر و ماو.
م بستم بریا د ز خک ه بوای. بدنیای و باوکم ئ و کات
د زخی د بوو. ئ فسووس! ئ و ئستا له ع دمه. ئایا باوکم شای نی
ئ و ی ئ فسووسی ب بکشم؟ جا ک نا ت ن یشتبای ت ع دم،
ئ ویش و کو باوکانی تر ند بوو ب بت و جوو ت گونی فرمانی
خی ش ی س ر ملی ئازادی و ئارزوو کانم ند کرد؟ ت است
دکیت ئازیز کم، ئ و تنها گریمان و گومان ک. ک نا ت و کو
باو ک کی ماریه فارگاس ی سا* ند بوو و پیو ندیم له گگی ز
خراپ ند بوو و ئم ش لاسر هیچ شتک کن د ک و تین و ه موو
توانا و بهر کانمی تن د کرد و و ئ د بی ب خو و پیشی
نر م ک کان ند زانی؟ بیرم چوو ئ و ش ب م ک من پچ وانی
ئ ج لان، م بستم ئاپیه، باوکم دادگایی کردوو. ئ ج لان له
بیر وریه کانیدا دایکی دادگایی د کات. بر له من ز ریتر له
بیر وریه کانیان باو ک کانیان دادگایی کردوو. م بستم محم د

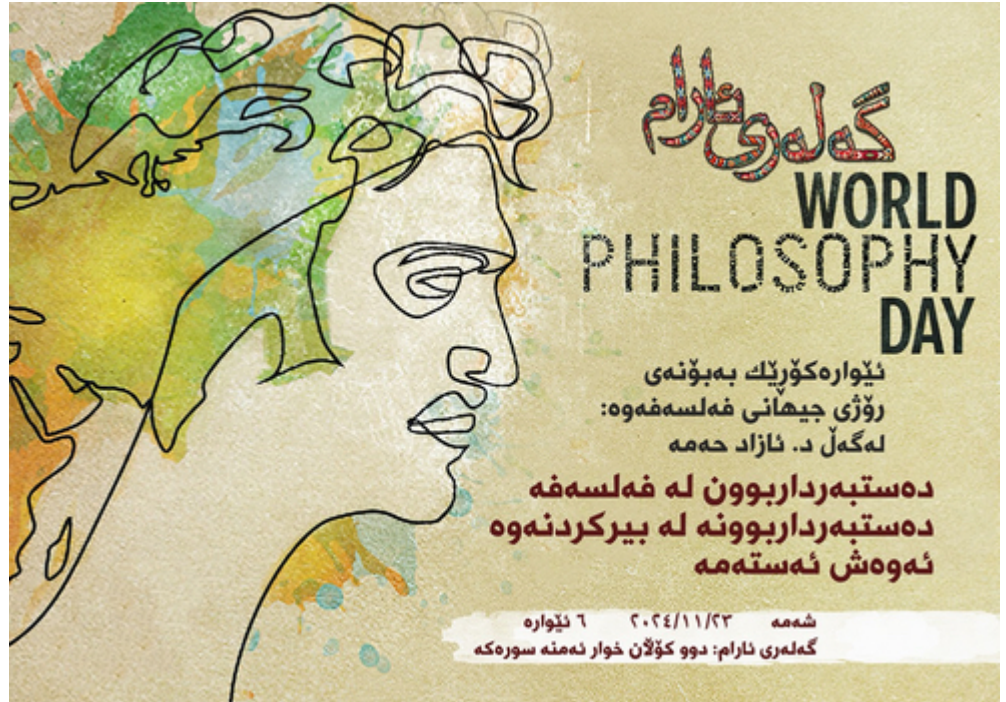
شوگری، نووساری (خیزالهایی)، کافکا، چیخوف، سارتر، شرزاد
حسن...هتد. بام ئوشت بیرنچت، دادگایکردنی باوکم لباری
توندوتیژی و دوقی باوکم نبوو، وک باوککانی محمّد شوگری،
کافکا، چیخوف، شرزاد حسن. نخر، دادگایککی من تنها بھای
مردن لناکاوککی باوکم و بشایی بباوکی. است هشتا زر
لّت توو و پستم، بام هر خشم دویت. بمبور ناچار بووم
دادگاییت بکم باوک.

تَش بمبور نازیزکم، نامکم درّی خایاند.

گڏلاري ئارام و ئوار ڪڍڻ
 بـبـنـي رڙي جيها ني فسلس فـوـو
 لڳڻ د. ئازاد حـمـمـ

٢٠٢٤\١١\٢٣ شـمـ

گگلری ئارام: دوو ککبان خوار ئمذ سوور کک.

گەلەرى ئىلام
WORLD
PHILOSOPHY
DAY

ئىۋارەكۆرۈك بەبۇنەي
رۆژى جىھانى فەلسەفەۋە:
لەگەل د. نازاد جەمە

دەستبەردارىوون لە فەلسەفە
دەستبەردارىوونە لە بىرکردنەۋە
ئەۋەش ئەستەمە

شەمە ۲۰۲۴/۱۱/۲۳ ۶ ئىۋارە
گەلەرى ئىلام: دوو كۆلەن خوار ئەمەنە سۈرەكە